ROK IV. LIPIEC 1934. NR. 3

KWARTALNY BIULETYN INFORMACYJNY

QUARTERLY INFORMATION BULLETIN

CONCERNING THE PROTECTION OF NATURE IN POLAND

WYDAWNICTWO BIURA DELEGATA MINISTRA W. R. i O. P. DO SPRAW OCHRONY PRZYRODY

KWARTAŁ II. 1934. KRAKÓW, LUBICZ 46

A. USTAWY, ROZPORZĄDZENIA I ZARZĄDZENIA WŁADZ PAŃSTWOWYCH.

a) Ustawy i rozporządzenia.

Ustawa z dnia 10 marca 1934 r. o ochronie przyrody (Dz. U. R. P., poz. 274, Nr. 31 z dnia 13. IV. 1934).

Rozdział I.

Przedmioty i treść ochrony, parki narodowe, władze i Fundusz Ochrony Przyrody.

Art. 1. Ochronie podlegają twory przyrody, jako to: ziemia, jej ukształtowanie i formacje, jaskinie, wody stojące i płynące, wodospady, brzegi tych wód, zwierzęta, rośliny, minerały, skamieniałości — tak gatunki, jak zbiorowiska i poszczególne okazy, których zachowanie leży w interesie publicznym ze względów naukowych, estetycznych, historycznych, pamiątkowych, albo też ze względu na swoiste cechy krajobrazu, i które władza państwowa uznała za podlegające ochronie.

Art. 2. Stosownie do rodzaju przedmiotów i celów ochrony, ochrona polegać może:

1) na czasowych lub nieograniczonych w czasie zakazach dokonywania bez zezwolenia władzy państwowej wszelkich lub istotnych zmian w przedmiocie lub w jego otoczeniu;

2) na zakazach używania i użytkowania przedmiotu, polowania, rybołówstwa, ścinania drzew, niszczenia roślin, zanieczyszczania wody, zmiany jej biegu, wydobywania ziemi, skał i minerałów;

3) na zakazach zbywania, nabywania i przewożenia oraz wywożenia zagranicę przedmiotów, objętych ochroną;

4) na zakazach umieszczania na danych przedmiotach lub danym obszarze tablic, napisów, ogłoszeń reklamowych i innych;

5) na zakazach wznoszenia budowli wogóle lub o pewnej wysokości albo jakości, urządzania zakładów przemysłowych, handlowych i t. p.;

6) na ograniczeniu dostępu do danego obszaru, wyjąwszy jego właściciela, użytkownika i posiadacza, ich służby i domowników;

7) na wykonaniu przez władze państwowe prac i urządzeń ochronnych, jako to: na wybudowaniu wałów, uregulowaniu spadku wód, zalesieniu obszaru, zasadzeniu lub zasianiu roślin, na umieszczaniu ogrodzeń, ogłoszeń, dotyczących ochrony i t. p.

Art. 3. Ograniczenia, wprowadzone na podstawie ustawy niniejszej, ciążą na każdym właścicielu przedmiotu i osobach, mających inne prawa na przedmiocie.

Art. 4. § 1. Właściciel nie może być wbrew swej woli obciążony obowiązkiem dokonywania prac, mających na celu ochronę przyrody lub ponoszenia ich kosztów. Koszty takie ciążą w braku odmiennych postanowień na funduszach, przeznaczonych na cele ochrony przyrody.

§ 2. Jeżeli jednak skutkiem dokonania takich prac i wkładów właściciel lub osoby, mające inne prawa na przedmiocie, odnoszą korzyści majątkowe bez ponoszenia kosztów, są obowiązani w miarę odnoszonych korzyści przyczyniać się do utrzymania urządzeń, wprowadzonych przez władze państwowe, a nawet sami ponosić koszty tego utrzymania.

§ 3. Udział w kosztach utrzymania oznaczy w braku zgody sąd grodzki miejsca położenia rzeczy trybem postępowania w sprawach niespornych.

Art. 5. § 1. Do wydawania zarządzeń, określających w myśl art. 1 i 2 przedmioty i treść ochrony, powołany jest właściwy ze względu na położenie przedmiotu wojewoda (Komisarz Rządu m. st. Warszawy), w stosunku zaś do przedmiotów na obszarach, pozostających pod zarządem administracji lasów państwowych, — wojewoda w porozumieniu z organem administracji lasów państwowych.

§ 2. Przed wydaniem zarządzenia wojewoda (Komisarz Rządu m. st. Warszawy) zasięga opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody.

Art. 6. § 1. Zarządzenia należy doręczyć właścicielowi przedmiotu oraz podać do wiadomości Państwowej Radzie Ochrony Przyrody.

§ 2. Osobom, mającym inne prawa na przedmiocie, które wskutek zarządzenia ulegają ograniczeniu lub zniesieniu, zarządzenia będą doręczane przez publiczne ich obwieszczenie w gminie (gromadzie), w której znajduje się przedmiot ochrony, w sposób,

odpowiadający zwyczajom miejscowym. Dzień wywieszenia obwieszczenia uważa się za dzień doręczenia.

§ 3. Termin odwołania dla osób, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, wynosi dni trzydzieści.

Art. 7. § 1. O ostatecznem zarządzeniu należy zawiadomić Państwową Radę Ochrony Przyrody, właściwy zarząd gminy (miejski), ogłosić zarządzenie w Monitorze Polskim i wpisać do rejestrów: centralnego i wojewódzkiego.

§ 2. W przypadkach ograniczenia wykonywania praw na nieruchomościach, dla których istnieją księgi hipoteczne, sąd (wydział hipoteczny) na wniosek Prokuratorji Generalnej, której w tym celu należy przesłać odpis zarządzenia, ujawni w księdze to ograniczenie.

§ 3. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, określi sposób urządzenia i prowadzenia rejestrów: centralnego i wojewódzkiego.

Art. 8. § 1. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych i po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody może wprowadzić w drodze rozporządzenia ochronę poszczególnych gatunków zwierząt i roślin.

§ 2. Ogłoszenie rozporządzenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej zastępuje wszelkie inne zawiadomienia, przewidziane w art. 6 i 7, tudzież ujawnienia w księgach hipotecznych.

§ 3. Rozporządzenia powyższe nie mogą ograniczać właścicieli w dotychczasowym sposobie gospodarczego korzystania z gruntów.

Art. 9. § 1. W okolicach o krajobrazie szczególnie pięknym i bogatym w osobliwości przyrody, gdzie ochrona przyrody nie może ograniczać się do poszczególnych przedmiotów, lecz powinna jednolicie dotyczyć ich skupień na obszarze co najmniej trzystu hektarów, Rada Ministrów może rozporządzeniem utworzyć park narodowy.

§ 2. W rozporządzeniu Rady Ministrów należy ustalić przedmioty i treść ochrony przyrody na obszarze parku. Wniosek o wydanie rozporządzenia składa, po zasięgnięciu opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 3. Na wniosek Prokuratorji Generalnej należy wcielenie nieruchomości do parku narodowego lub poszczególne skutki tego wcielenia ujawnić w księgach hipotecznych.

Art. 10. § 1. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może wydawać rozporządzenia, a wojewoda zarządzenia, mające na celu bliższe oznaczenie lub przeprowadzenie ochrony przyrody, ustanowionej w rozporządzeniu Rady Ministrów na obszarze parku narodowego.

§ 2. W stosunku do parku narodowego, w którego skład wchodzą obszary leśne lub obszary, znajdujące się pod zarządem Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych, przewidziane w artykule niniejszym rozporządzenia wydawane będą przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych. Zarządzenia wydawane przez wojewodę będą w stosunku do obszarów, znajdujących się pod zarządem administracji lasów państwowych, wydawane w porozumieniu z właściwym organem administracji tych lasów.

Art. 11. § 1. W przypadkach, gdy zachodzi obawa, by cele prawa niniejszego nie zostały udaremnione, wojewoda może przed wydaniem zarządzenia (art. 5), rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (art. 8) lub rozporządzenia Rady Ministrów (art. 9) wydać — nie zasięgając opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody — zakazy w myśl art. 2, jako zarządzenia tymczasowe. W przypadkach nagłych zarządzenia tymczasowe może wydać powiatowa władza administracyji ogólnej. Zarządzenia tymczasowe są natychmiast wykonalne.

§ 2. O zarządzeniu tymczasowem zawiadamia się właściciela i innych rzeczowo uprawnionych według ogólnych przepisów postępowania administracyjnego, bądź w trybie art. 6 § 2.

§ 3. Zarządzenia tymczasowe, jeżeli nie są przewidziane na okres krótszy, tracą swą moc z upływem trzech miesięcy.

§ 4. W stosunku do przedmiotów, znajdujących się na obszarach, które pozostają w zarządzie administracji lasów państwowych, zarządzenia tymczasowe powinny być wydawane w porozumieniu z właściwym organem administracji lasów państwowych, jeżeli mają dotyczyć gospodarstwa leśnego.

Art. 12. § 1. Kierownictwo i zwierzchni nadzór nad wykonywaniem ochrony przyrody należy do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 2. Organami fachowemi władz administracji ogólnej są konserwatorowie przyrody, ustanowieni przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 3. Konserwatorowie należą do składu osobowego urzędu wojewódzkiego. Jeden konserwator może pełnić obowiązki w kilku województwach.

§ 4. Zakres uprawnień konserwatorów określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych oraz Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych.

Art. 13. § 1. Celem popierania ochrony przyrody Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powołuje Państwową Radę Ochrony Przyrody, której organizację, skład i siedzibę oznacza w rozporządzeniu, wydanem w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych.

§ 2. Przewodniczącym Państwowej Rady Ochrony Przyrody jest Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który czynności przewodniczącego może sprawować przez swego delegata.

§ 3. Do zakresu działania Rady należy: przedsta-

wianie władzom wniosków o wydanie zarządzeń i rozporządzeń z art. 5, 8, 9 i 11; wydawanie opinji, zwłaszcza co do projektów ustawodawczych i rozporządzeń oraz celowości i zasadności zamierzonych zarządzeń wojewody (art. 5), rozporządzeń Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (art. 8) i Rady Ministrów (art. 9); podawanie do wiadomości Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego spostrzeżeń o skuteczności zarządzeń i rozporządzeń, wydanych na podstawie ustawy niniejszej; opinjowanie kandydatów na konserwatorów przyrody (art. 12). Poza tem Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może powierzyć Radzie inne zadania.

Art. 14. § 1. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może po wysłuchaniu opinji Państwowej Rady Ochrony Przyrody powoływać dla pewnych obszarów komitety ochrony przyrody.

§ 2. Organizację, skład, siedziby i zadania tych komitetów określa Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 3. Zadania komitetów mogą być przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powierzone istniejącym organizacjom społecznym, które mają na celu ochronę przyrody.

Art. 15. § 1. Dla celów ochrony przyrody tworzy się osobny Fundusz Ochrony Przyrody.

§ 2. Fundusz Ochrony Przyrody jest osobą prawną. Nadzór nad administracją Funduszu należy do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, który w porozumieniu z Ministrami Spraw Wewnętrznych i Skarbu wydaje przepisy o organizacji i działalności Funduszu.

§ 3. Do Funduszu Ochrony Przyrody wpływają dary i zapisy, przedmioty, które uległy przepadkowi (art. 25), odszkodowania (art. 28) i t. p.

§ 4. Do działania przed sądami imieniem Funduszu Ochrony Przyrody powołana jest Prokuratorja Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 16. § 1. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministrem Rolnictwa i Reform Rolnych może powołać specjalne straże ochrony przyrody i określić ich prawa i obowiązki oraz tryb ich ustanawiania. W zakresie poruczonych czynności straż ta korzysta z ochrony narówni z urzędnikami.

§ 2. Upoważnione przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego komitety ochrony przyrody i organizacje społeczne, mające na celu ochronę przyrody, mogą współdziałać w organizacji straży ochrony przyrody i ponosić koszty jej utrzymania. Utrzymanie straży nie może obciążać Skarbu Państwa.

§ 3. Straż ochrony przyrody w wykonywaniu poruczonych jej czynności nie może ograniczać właścicieli i użytkowników w prawach im służących. W lasach państwowych straż można ustanowić tylko za zgodą organu administracji lasów państwowych.

Rozdział II.

Roszczenia o odszkodowanie, wywłaszczenie, prawo wykupu.

Art. 17. § 1. Jeżeli skutkiem wprowadzenia ochrony nastąpi istotna zmiana w dotychczasowym sposobie używania lub użytkowania przedmiotu, właściciel lub osoby, mające inne prawa na tym przedmiocie, które skutkiem wydanych zarządzeń lub rozporządzeń poniosą rzeczywistą szkodę majątkową, mogą żądać odszkodowania. Za odszkodowanie odpowiada Skarb Państwa, o ile nie zostało pokryte z Funduszu Ochrony Przyrody lub z innych funduszów, przeznaczonych na takie cele.

§ 2. Przy oznaczeniu odszkodowania należy kierować się względami słuszności, a w szczególności położeniem materjalnem poszkodowanego i stosunkiem, w jakim szkoda pozostaje do reszty jego majątku.

§ 3. W przypadkach, określonych w art. 8, żądanie odszkodowania jest wyłączone.

§ 4. Do orzekania o odszkodowaniu właściwy jest sąd miejsca położenia rzeczy.

§ 5. Roszczenia o odszkodowanie ulegają przedawnieniu z upływem pięciu lat od dnia ogłoszenia zarządzenia w Monitorze Polskim (art. 7), lub od dnia wejścia w życie rozporządzenia Rady Ministrów (art. 9).

Art. 18. W przypadkach, w których cele ustawy niniejszej nie dadzą się osiągnąć w inny sposób, może nastąpić wywłaszczenie przedmiotu ochrony na rzecz Skarbu Państwa, a za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — na rzecz Funduszu Ochrony Przyrody lub innych osób prawnych, które mają na celu ochronę przyrody.

Art. 19. § 1. Wywłaszczenie odbywa się na zasadzie ogólnych przepisów o wywłaszczeniu na cele użyteczności publicznej z uwzględnieniem ustawy niniejszej.

§ 2. Bezpośrednio wywłaszczeni zostają tylko właściciele rzeczy (gruntów), praw zabudowy, praw wodnych , górniczych, naftowych, polowania lub rybołówstwa oraz podmioty praw służebności gruntowych.

§ 3. Jeżeli przez wywłaszczenie doznają lub mogą doznać szkody także inne osoby, jako to: mające służebności osobiste (użytkowanie, używanie i prawo mieszkania), dzierżawcy, najemcy, wierzyciele hipoteczni, natenczas suma odszkodowania, — którą w braku zgody interesowanych, wyrażonej przed powiatową władzą administracji ogólnej, oznaczy sąd trybem postępowania w sprawach niespornych, — będzie złożona do depozytu sądowego i rozdzielona między interesowanych według przepisów o podziale sumy, uzyskanej z egzekucji.

Art. 20. Z chwilą wypłacenia sumy odszkodowania lub złożenia jej do depozytu sądowego prawo własności lub inne prawo w granicach, określonych w orzeczeniu wywłaszczającem, przechodzi na wywłaszczającego, wolne od ciężarów, jeżeli w orzeczeniu inaczej nie postanowiono.

Art. 21. Przed wywłaszczeniem przedmiotu, poddanego ochronie z ustawy niniejszej, dla innych celów, aniżeli tą ustawą przewidzianych, należy zasięgnąć opinji władz ochrony przyrody.

Art. 22. § 1. O terminie licytacji nieruchomości, poddanej ochronie z ustawy niniejszej, organ, prowadzący egzekucję, zawiadomi z urzędu właściwego wojewodę przez doręczenie obwieszczenia.

§ 2. O dobrowolnej sprzedaży nieruchomości, poddanej ochronie z ustawy niniejszej, notarjusz, przed którym zawarto umowę, w terminie dwutygodniowym od dnia jej zawarcia, zawiadomi wojewodę o dokonanej sprzedaży za pośrednictwem powiatowej władzy administracji ogólnej, załączając odpis umowy, sporządzony na koszt stron. W terminie dwóch miesięcy od dnia zawiadomienia i złożenia odpisu umowy Skarb Państwa może wykupić od nabywcy nieruchomość na warunkach, na jakich nabywca ją nabył, oraz za zwrotem wyłożonych przezeń kosztów, opłat i wkładów. Prawo wykupu służy także — za zezwoleniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — Funduszowi Ochrony Przyrody lub innym osobom prawnym, które mają na celu ochronę przyrody.

§ 3. Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest nieruchomość, wpisana do ksiąg hipotecznych, a poddanie nieruchomości ochronie z ustawy niniejszej ujawnione jest w księdze hipotecznej, sąd (wydział hipoteczny) nie zezwoli na wpisanie nowego nabywcy, jeżeli zbywca lub nabywca nie złożą dowodu, że zawiadomili wojewodę o dokonaniu tranzakcji i że złożyli mu odpis umowy.

§ 4. Przepisów artykułu niniejszego nie stosuje się do przypadków, określonych w art. 8.

Rozdział III.

Przepisy karne.

Art. 23. Kto umyślnie wykracza przeciwko zakazom lub nakazom, wydanym na podstawie ustawy niniejszej, podlega karze aresztu do 6 tygodni i grzywny do 3.000 złotych, albo jednej z tych kar.

Art 24. § 1. Kto nabywa lub w jakimkolwiek celu przyjmuje rzecz, pochodzącą z przestępstwa, określonego w artykule poprzedzającym, albo pomaga do jej zbycia lub ukrycia, podlega karze aresztu do miesiąca i grzywny do 1.000 złotych, albo jednej z tych kar.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze grzywny do 500 złotych.

Art. 25. Narzędzia i sprzęty, służące do popełnienia przestępstwa, określonego w art. 23 lub 24, jak również przedmioty, pochodzące z takiego przestępstwa, podlegają przepadkowi na rzecz Funduszu Ochrony Przyrody bez względu na to, czyją stanowią własność. Jeżeli jednak sprawca posiadł rzecz bez wiedzy jej właściciela, rzecz tę należy zwrócić właścicielowi.

Art. 26. Kto przez zaniedbanie dozoru nad osobą, pozostającą pod jego pieczą prawną, dopuszcza do popełnienia przez tę osobę przestępstwa, określonego w art. 23 lub 24, podlega karze grzywny do 100 złotych.

Art. 27. § 1. Orzecznictwo w sprawach o przestępstwa, przewidziane w ustawie niniejszej, należy do właściwości powiatowych władz administracji ogólnej.

§ 2. Właściciel rzeczy, która w myśl art. 25 podlega przepadkowi, ma prawa oskarżonego, a zwłaszcza może żądać przekazania sprawy na drogę postępowania sądowego, jeżeli władza administracyjna orzekła przepadek rzeczy lub nie zarządziła jej zwrotu.

Art. 28. § 1. Kto popełni czyny, określone w art. 23, 24 i 26, albo ten, na czyją korzyść takie czyny zostały dokonane, obowiązany jest do przywrócenia stanu pierwotnego, a jeżeli tego nie uczyni, do poniesienia kosztów przywrócenia stanu pierwotnego przez władze państwowe. Jeżeli przywrócenie do stanu pierwotnego nie byłoby możliwe, a po stronie zobowiązanego zachodziła wina, jest on obowiązany do zapłacenia odpowiedniej sumy na rzecz Funduszu Ochrony Przyrody, celem uczynienia zadość za krzywdę, wyrządzoną interesowi publicznemu.

§ 2. O roszczeniach z paragrafu poprzedzającego orzekają w postępowaniu karno-administracyjnem władze administracyjne.

§ 3. Przepisy § 1 nie uchylają obowiązków, jakie krzywdzący ma na podstawie ogólnych przepisów prawa cywilnego wobec poszkodowanych.

Rozdział IV.

Przepisy przejściowe i końcowe.

Art. 29. Jeżeli ustawa niniejsza nie stanowi inaczej, do postępowania władz państwowych administracji ogólnej, w szczególności do zarządzeń i orzeczeń przez nie wydanych, oraz do środków odwoławczych przeciw tym zarządzeniom i orzeczeniom stosuje się ogólne przepisy o postępowaniu administracyjnem, o postępowaniu przymusowem w administracji i karno-administracyjnem.

Art. 30. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydane w porozumieniu z Ministrem Skarbu, określi termin, od którego ochronę przyrody obejmą konserwatorowie przyrody, jako organa fachowe, przewidziane w art. 12 ustawy niniejszej. Do tego czasu należy odpowiednio stosować dotychczasowe przepisy o organach ochrony przyrody.

Art. 31. Do czasu wydania jednolitej ustawy o wywłaszczeniu nieruchomości ze względów wyższej użyteczności, wywłaszczenie następuje na zasadach, określonych w obowiązujących przepisach o wywłaszczeniu nieruchomości na potrzeby urządzeń użyteczności publicznej, a w województwach: krakowskiem, lwowskiem, stanisławowskiem i tarnopolskiem oraz w cieszyńskiej części województwa śląskiego — z zastosowaniem ustawy z dnia 18 lutego 1878 r. (Dz. u. p. austr. Nr. 30).

Art. 32. Do czasu wydania jednolitej ustawy o postępowaniu w sprawach niespornych na obszarze m. st. Warszawy i województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wileńskiego, wołyńskiego, stosuje się tryb incydentalny w sprawach, dla których ustawa niniejsza przepisuje tryb postępowania niespornego.

Art. 33. Wykonanie ustawy niniejszej porucza się Ministrowi Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i innym zainteresowanym ministrom.

Art. 34. Ustawa niniejsza wchodzi w życie po upływie trzydziestu dni od dnia ogłoszenia. Równocześnie tracą moc obowiązującą przepisy ustaw szczególnych, sprzeczne z przepisami ustawy niniejszej.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*
Prezes Rady Ministrów: *J. Jędrzejewicz*
Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego: *W. Jędrzejewicz*

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 2 czerwca 1934 r. o wprowadzeniu czasu ochronnego dla niektórych zwierząt łownych.

Na podstawie art. 51 ust. 1 pkt. c) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934) w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 622) zarządzam co następuje:

§ 1. Wprowadza się czas ochronny dla:
dzików od 1 marca do 30 czerwca,
żbików od 1 lutego do 30 września,
kun leśnych (tumaków) od 1 lutego do 31 października,
norek od 1 lutego do 31 grudnia.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1934 r. i obowiązuje do dnia 31 grudnia 1935 r.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:
Nakoniecznikow-Klukowski

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 2 czerwca 1934 r. o rozszerzeniu czasu ochronnego dla niektórych zwierząt łownych.

Na podstawie art. 51 ust. 1 pkt. a) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem (Dz. U. R. P. Nr. 110, poz. 934) w brzmieniu ustalonem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 622) zarządzam co następuje:

§ 1. Czas ochronny, ustalony w art. 49 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckiem, rozszerza się tak, iż obejmuje on:
dla sarn-kozłów w województwach poznańskiem i pomorskiem okres od 16 października do 31 maja, w województwach: krakowskiem, lwowskiem, stanisławowskiem i tarnopolskiem okres od 1 lutego do 31 maja, w województwach zaś pozostałych okres od 1 lutego do 15 maja,
dla zajęcy-szaraków w województwach poznańskiem i pomorskiem okres od 1 stycznia do 15 października, w województwach: wileńskiem, nowogródzkiem i poleskiem okres od 1 lutego do 31 października, w województwach zaś pozostałych okres od 1 lutego do 15 października,
dla bażantów-kogutów okres od 1 lutego do 15 października,
dla dzikich kaczorów okres od 1 czerwca do 15 lipca,
dla dzikich kaczek (samic i młodych) oraz innego ptactwa wodnego i błotnego okres od 1 stycznia do 15 lipca.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 sierpnia 1934 r. i obowiązuje do dnia 31 grudnia 1935 r.

Minister Rolnictwa i Reform Rolnych:
Nakoniecznikow-Klukowski

B. PARKI NARODOWE, REZERWATY I POMNIKI PRZYRODY.

a) Parki Narodowe.

1. Tatry.

Akcja Towarzystw przeciw kolejce na Kasprową. — Sprawa Parku Narodowego w Tatrach, a szczególnie projekt budowy kolejki linowej na Kasprową (Kasprowy Wierch) nie schodzi z łamów prasy, ani z porządku dziennego obrad towarzystw naukowych i społecznych w Polsce. W dniach 5 i 6 maja odbył się w Warszawie doroczny, Walny Zjazd Delegatów Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, który w jednomyślnie powziętych uchwałach wypowiedział się za utworzeniem Parku Narodowego na całym obszarze Tatr, a przeciw budowie jakichkolwiek kolejek. Przytaczamy wyciąg z tych uchwał: 1) Walny Zjazd Delegatów P. T. T. ...stoi niezmiennie na stanowisku, że ochrona przyrody górskiej jest jedną z zasadniczych podstaw należytego rozwoju turystyki górskiej... 2) Walny Zjazd Delegatów P. T. T. uważa za najpilniejsze utworzenie Parku Narodowego w Tatrach... 3) Walny Zjazd Delegatów... sprzeciwiając się nadmiernemu uprzystępnieniu Tatr, jako pomniejszającemu wartości estetyczne i turystyczne tych gór, sprzeciwia się stanowczo wszelkim projektom budowy nowych dróg jezdnych w obrębie Tatr. 4) Walny Zjazd Delegatów P. T. T., wychodząc z założenia, że budowa jakichkolwiek kolejek na obszarze Tatr (zarówno po stronie polskiej, jak i czechosłowackiej) jest niezgodna z duchem i zasadami ochrony przyrody oraz postulatami turystyki, jest przeciwny wszelkim tego rodzaju inwestycjom. — Na uwagę

zasługuje także uchwała Walnego Zgromadzenia Okręgowych Związków Narciarskich województwa krakowskiego, które dnia 3 czerwca większością głosów sprzeciwiło się projektowi kolejki. Zaznaczyć należy, że mniejszości narodowe, t. j. Niemcy i Żydzi wstrzymali się od głosowania, uważając sprawę kolejki na Kasprową za sprawę narodową, polską. Przeciw projektowi kolejki wypowiedziało się nadto Polskie Towarzystwo Krajoznawcze (Zarząd Główny, Oddział Warszawski i Oddział Tarnowski), VI doroczny Zjazd Delegatów Ligi Ochrony Przyrody w Warszawie, 13 oddziałów i kół P. T. T. i Międzyoddziałowa Komisja Wschodnio Beskidzka P. T. T. — Komisja Fizjograficzna Polskiej Akademji Umiejętności, która już w marcu, na specjalnem posiedzeniu, wypowiedziała się jednomyślnie za utworzeniem Parku Narodowego w Tatrach, na dorocznem posiedzeniu administracyjnem w dniu 8 maja powzięła jednomyślną uchwałę, protestującą przeciw budowie kolejki linowej na Kasprową.

W ostatnich tygodniach podniesiono projekt budowy obserwatorjum meteorologicznego nie na hali Gąsienicowej, jak to już zostało postanowione, lecz na Kasprowej, w związku z udostępnieniem tego szczytu przez kolejkę linową. Na tem samem miejscu miałoby być wzniesione także obserwatorjum astronomiczne. Ze względu na ograniczoną ilość miejsca na szczycie wzniesienie tam wymienionych budynków — obok budynków stacyjnych kolejki — musiałoby być połączone z wyrównaniem szczytu na bardzo dużej przestrzeni, co — poza względami na ochronę krajobrazu — wydaje się niemożliwe także ze względu na granicę państwową, która przebiega granią. Jest rzeczą oczywistą, że wybór Kasprowego Wierchu z jego nikomu nieznanemi warunkami klimatyczno-astronomicznemi mógłby być poważnie wysunięty dopiero na podstawie paroletnich, celowych obserwacyj próbnych, wykonanych na tym szczycie. Dlatego to uważać można nagłe lansowanie w prasie powyższego projektu za manewr mający na celu poparcie argumentami pseudo-naukowemi niepopularnego projektu budowy kolejki linowej w Tatrach.

Organizacja Parkowej Komisji Organizacyjnej Tatrzańskiego Parku Narodowego. — Wobec wejścia w życie ustawy o ochronie przyrody, która daje podstawę prawną do stworzenia Parku Narodowego w Tatrach, rozpatrywany jest obecnie projekt stworzenia Komisji, mającej za zadanie organizację parku. Jako pierwszy etap prac ma być zwołana przez Ministra W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa i R. R. konferencja, celem omówienia wytycznych dla organizacji przyszłego Parku Narodowego w Tatrach. Później ma nastąpić powołanie Komisji dla organizacji Parku Narodowego w Tatrach, celem przygotowania dla Rady Ministrów projektu rozporządzenia o utworzeniu w Tatrach Parku Narodowego.

Nieprawne schroniska w Tatrach.— Właściciel nieprawnego schroniska na hali Kondratowej, J. Polak, na skutek decyzji Urzędu Wojewódzkiego Krakowskiego, otrzymał polecenie przerobienia wzniesionego ze zmianami budynku, z zagrożeniem zastosowania przymusu. Co do innych nielegalnych bufetów w Tatrach prowadzone są jeszcze dochodzenia.

Stacja meteorologiczna na hali Gąsienicowej. — Dnia 14 maja odbyło się na hali Gąsienicowej zebranie komisji w sprawie obioru miejsca pod budynek stacji meteorologicznej. W komisji wzięli udział przedstawiciele Państwowej Rady Ochrony Przyrody, Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, Starostwa Nowotarskiego, Państwowego Instytutu Meteorologicznego oraz delegaci współwłaścicieli hali Gąsienicowej. Miejsce pod budowę stacji wybrano na skraju lasu w kierunku północnym od nowego schroniska P. T. T. i w odległości około 200 metrów w kierunku południowo-wschodnim od starego schroniska P. T. T. Projekt budynku stacji dostosowany jest stylowo do budynku nowego schroniska P. T. T.

Stan zdrowotności drzewostanów na terenie przyszłego Parku Narodowego został zbadany na wiosnę b. r. przez dra M. Nunberga. W ogólnych zarysach powiedzieć można, że stopień nasilenia kornika w miejscach dawnych gniazd kornikowych, jak też w ścianach drzewostanów wystawionych na działanie wiatrów, nie jest — dzięki walce prowadzonej ze szkodnikiem — groźny. Jedynie w dwu miejscach w nadleśnictwie Zakopane i w jednem w nadleśnictwie Bukowina, gniazda kornikowe jeszcze nie wygasły. Ponieważ jednak biocenoza lasów tatrzańskich daleka jest od równowagi między szkodliwemi owadami i ich pasorzytami i to na korzyść kornika — zatem konieczna jest planowa walka techniczna z kornikiem, polegająca między innemi, na szybkiem korowaniu obalonych i wyłamanych drzew oraz na zakładaniu pułapek. Groźnym dla lasów tatrzańskich sprzymierzeńcem kornika jest wiatr halny, który n. p. w dniu 23 kwietnia b. r. obalił w nadleśnictwach Zakopane i Bukowina około 3.000 drzew. Wywroty te mogą stać się ogniskami rozwoju kornika, i dlatego zostało przeprowadzone okorowanie wywrotów i złomów, część ich zaś wykorzystano jako pułapki.

Jak stare drzewostany mają wrogów w wietrze halnym i korniku, tak młode uprawy, powstające na zrębach pokornikowych, są bardzo poważnie zagrożone przez owce. Jaskrawym przykładem może być hala Rusinowa, na której dawniej wypasano 200—300 owiec. W roku bieżącym wygnano tam przeszło 1.000 owiec, które pasą się nietylko na hali, lecz także w okolicznych uprawach.

2. Pieniny.

Budynek szpecący Park Narodowy w Pieninach.—Tuż przy granicy Parku Narodowego od strony Szczawnicy wybudował p. Albin Dąbrowski, aptekarz w Szczawnicy, dużą willę wysoko na zboczu skalistem. Budowla ta, zdaleka widoczna, szpeci pierwotne piękno krajobrazu Parku Na-

rodowego tem więcej, że dobudowano do niej bez pozwolenia władz brzydką altanę oraz wysokie schody drewniane. Należy wyrazić nadzieję, że budowa ta, wykonana bez koncesji władz budowlanych i bez zasięgania opinji Zarządu Komisji Parku Narodowego w Pieninach, zostanie usunięta, lub przynajmniej rozebrane zostaną nielegalnie postawione dobudówki.

3. Babia Góra.

Na publicznem posiedzeniu dorocznem Polskiej Akademji Umiejętności w dniu 16 czerwca b. r. prezes prof. Stanisław Wróblewski ogłosił uchwałę Walnego zebrania członków P. A. U., mocą której został utworzony rezerwat przyrody z szczytowych partyj Babiej Góry, na powierzchni 642 ha. W ten sposób powstał zawiązek Babiogórskiego Parku Narodowego, który w najbliższym czasie będzie formalnie utworzony, po przyłączeniu do rezerwatu P. A. U. odpowiednich terenów lasów państwowych.

4. Góry Świętokrzyskie.

XVI posiedzenie Komitetu Ochrony Puszczy Jodłowej, poświęcone niemal wyłącznie sprawom Wystawy Muzeum Parku Narodowego w Górach Świętokrzyskich, odbyło się 15 kwietnia. Jak wynika ze sprawozdania, organizacja wystawy postąpiła znacznie naprzód. W następujących działach przedłożono dokładne projekty: dział geologiczny, flory, antropologiczny, prehistoryczny, osadnictwa, etnograficzny. Pierwsze dwa z wymienionych działów otrzymały już kosztorysy, nadto obliczono koszty wykonania mapy hypsometrycznej Gór Świętokrzyskich. Inne działy znajdują się w opracowaniu. Tylko działy administracji, życia społecznego i religijnego oraz obrony kraju nie mają jeszcze planów ani kosztorysów. Odnośnie do działu życia gospodarczego postanowiono zwrócić się o współpracę w jego urządzeniu do Wydziału Rolnictwa i Reform Rolnych Urzędu Wojewódzkiego w Kielcach i do Instytutu Badawczego Lasów Państwowych w Warszawie.

5. Ludwikowo.

Wskutek pisma p. Ministra W. R. i O. P. do Urzędu Wojewódzkiego Poznańskiego w sprawie uznania za ochronne lasów Trzebawskich Fundacji Kórnickiej, mających wejść w skład Wielkopolskiego Parku Narodowego, Urząd Wojewódzki zarządził komisyjne zbadanie lasów Trzebawskich przez komisarza ochrony lasów, p. inż. Wójtowicza. Komisja z udziałem prof. A. Wodziczki, przewodniczącego Komitetu Ochrony Przyrody, spędziła dwa dni, 22 i 23 maja b. r. w terenie i sporządziła odpowiedni protokół, na podstawie którego Urząd Wojewódzki wyda odpowiednie zarządzenia ochronne.

b) Rezerwaty.

1. Lasek Bielański pod Warszawą.

Ponieważ od kilku lat trwające prace Komitetu Ochrony Lasku Bielańskiego, utworzonego przy Polskiem Przyrodniczem Towarzystwie Pedagogicznem nie zdołały jeszcze doprowadzić do zamierzonego celu i ten najpiękniejszy i najbardziej wartościowy las w okolicach Warszawy jest w dalszym ciągu narażony na niszczenie, Komitet powyższy zwrócił się do Wydziału Oświaty i Kultury Zarządu Miasta Stołecznego Warszawy, z przedstawieniem doniosłości zachowania lasu Bielańskiego jako «Parku Przyrodniczego» o charakterze wybitnie pedagogicznym. Pismo Komitetu podkreśla konieczność jaknajszybszego przystąpienia do realizacji wyłuszczonego w memorjale planu.

Równocześnie szereg instytucyj i organizacyj naukowych i społecznych zwrócił się w tej samej sprawie do p. Prezydenta Warszawy.

2. Rezerwat w Lipkach pod Warszawą.

Zarządzeniem Dyrekcji Lasów Państwowych utworzony został w leśnictwie Lipki, nadleśnictwie Drewnica pod Warszawą (pow. radzymiński) nowy rezerwat leśny o powierzchni 44,30 ha. Obok dębu rośnie tam wiąz pospolity, wiąz szypułkowy, jesion, wilcze łyko i cały szereg interesujących gatunków zielnych. Naukowy opis rezerwatu ukaże się w najbliższym roczniku «Ochrony Przyrody».

3. Nowe rezerwaty w sąsiedztwie Parku Narodowego w Pieninach.

W miejscowościach «Hulina» i «Kacze» powstały na życzenie właściciela, hr. A. Stadnickiego, dwa rezerwaty w lasach należących do jego majątku Szlachtowa-Szczawnica. Oba rezerwaty przedstawiają górski las świerkowy, porastający strome stoki o glebie płytkiej, szutrowatej lub kamienistej, a także przewieszki skalne i turnie nad Dunajcem. Lasy te przedstawiają niepospolitą wartość naukową i krajobrazową tem większą, że znajdują się w sąsiedztwie Parku Narodowego i uzdrowiska Szczawnica. Powyższe motywy skłoniły p. Wojewodę krakowskiego do uznania za ochronne obu lasów, których powierzchnia wynosi łącznie 52.0899 ha.

4. Projekt rezerwatu w Duszatynie pod Sanokiem.

W majątku hr. St. Potockiego w Komańczy, pod Duszatynem, znajduje się bardzo osobliwe zsuwisko, zatopione głęboko wodą, która pokrywa zsunięty wdół las. Zjawisko to, jedyne w swoim rodzaju w Polsce, zostało pod względem naukowym opisane przez W. Schramma. Właściciel majątku zgodził się, na propozycję Delegata Ministra W. R. i O. P. utworzyć w tem miejscu rezerwat, a wstępnych kroków do jego realizacji należy spodziewać się w najbliższym czasie.

5. Rezerwat nad Świtezią.

Na podstawie porozumienia z P. R. O. P., a dzięki subwencji finansowej Oddziału Krakowskiego L. O. P,. przeprowadzono pod kierunkiem nadleśniczego L. P. inż. Puzynowskiego częściowe obwałowanie południowego brzegu jeziora, co spowodowało

podniesienie zwierciadła Świtezi o 30 cm. Jest to ważne z tego względu, że w ostatnich czasach daje się zauważyć zarastanie jeziora przez obcą mu roślinność, co grozi zniszczeniem pierwotnej flory. Pogłębienie jeziora powinno tę inwazję zatrzymać. Roboty nad utrwaleniem brzegów i dalszem podniesieniem poziomu wody będą dalej prowadzone, w miarę posiadanych na ten cel funduszów.

Drugą, niemniej poważną groźbę dla rezerwatu świteskiego stanowi poszerzenie i wybrukowanie drogi Nowogródek-Baranowicze, która przechodzi w bezpośredniem sąsiedztwie jeziora. Spowoduje to zwiększenie ruchu handlowego i dalsze, masowe gromadzenie się turystów w skrawku lasu nad brzegiem jeziora. Najwłaściwsze — z punktu widzenia ochrony rezerwatu i turystyki — przesunięcie drogi o 1200 m na południe okazało się niewykonalne, gdyż podniosłoby koszta jej budowy o przeszło 100.000 zł. Prawdopodobnie droga zostanie więc poprowadzona dawnym szlakiem, jednak przy zachowaniu jaknajwiększych ostrożności i doborze odpowiedniej nawierzchni.

Przy drodze nad Świtezią wzniesiono dla celów handlowych drewnianą budkę, na podstawie zezwolenia Dyrekcji Lasów Państwowych w Białowieży. Ponieważ budka wznosiła się na terenie rezerwatu chronionego przez ustawy, p. Wojewoda nowogródzki polecił budkę usunąć.

6. Rezerwat na Kępie Radłowskiej.

Nadleśnictwo L. P. Chylonja przeprowadziło na terenie tego rezerwatu szereg prac ochronnych. M. i. uporządkowano sieć ścieżek, ogrodzono partję z charakterystyczną florą słonorośli nadmorskich, umieszczono szereg tablic ostrzegawczych i wyznaczono w partjach brzeżnych rezerwatu miejsca przeznaczone do obozowania.

c) Pomniki przyrody i historji.

1. Ochrona osobliwych lub starych drzew.

Sosna kołnierzykowata w okolicy Ostrowi Mazowieckiej.

W nadleśnictwie państwowem Ostrów, w oddziale 18-tym leśnictwa Gruda, na podmokłym terenie uroczyska zw. Zagroblą rosną 22 okazy sosny kołnierzykowatej, wieku 120 do 130 lat, a 18 do 27 m wysokości. Kołnierze występują na nich ze strony południowo-wschodniej. Wymienione drzewa zostały zarejestrowane przez Instytut Badawczy Lasów Państwowych i będą poddane badaniom naukowym. Nadleśnictwo Ostrów wydało doraźne zarządzenia, chroniące interesujące okazy przed ewentualnem uszkodzeniem.

Drzewo barciowe.

Urząd Wojewódzki Pomorski uznał za zabytek sosnę barciową, rosnącą w parku w gminie Karbowo, na gruncie stanowiącym własność powiatu brodnickiego. Sosna ta liczy około 250 lat wieku, obwód jej wynosi 2.75 m, a wysokość około 15 m. Na wysokości około 6 m nad ziemią znajduje się otwór barciowy, 25 cm szeroki, a 75 cm wysoki.

Stare drzewa.

Gatunkiem drzewa, który ze względu na swój wiek i wymiary najczęściej podlega ochronie, jest lipa. W ciągu ubiegłego kwartału zarejestrowano 9 okazów lip, poddając je opiece prawa. Z tej liczby jeden okaz rosnący we Włoszczowej, mający 5.60 m obwodu i około 750 lat wieku, znajduje się w województwie kieleckiem, pozostałe przypadają na woj. krakowskie. Mianowicie: 1 okaz w Rożnowie (5 m obwodu); lipa «podwójna» o obwodzie 5.70 m w Mochnaczce Wyżnej, pow. nowosądecki; okaz w Tyliczu, pow. nowosądecki; okaz w Tęgoborzu, pow. nowosądecki (5.60 m obwodu); 3 okazy w Chomranicach pow. nowosądecki, będące własnością Urzędu Parafjalnego (obwód 2.40 m, 4.70 m i 5.30 m); 3 okazy rosnące koło kaplicy w Juście, koło Tęgoborza, pow. nowosądecki.

Dalej zarejestrowano 6 okazów dębów: dąb w Damienicach, pow. bocheński, 27 m wysokości, 4.78 m obwodu i 400 lat wieku; dęby w Rożnowie, w ilości 3, w wieku około 500 lat, o obwodzie 5.10 m, 6.30 m i 6.60 m; dąb w Pstrążnej, będący jednem z najstarszych drzew w okolicy Rybnika na Śląsku i 3 dęby w województwie lwowskiem: okaz w Krościenku Niżnem pod Krosnem, o obwodzie 6.20 m, okaz o obwodzie 8.20 m, rosnący nad brzegiem Czarnego Potoku w Węglówce pod Krosnem i 500-letni okaz o 6.50 m obwodu, znajdujący się w Humniskach koło Brzozowa, obok kościoła parafjalnego. Nadto zarejestrowano kilka topoli włoskich i jedną czarną, rosnące w różnych punktach Brześcia n. B. i jedną topolę rosnącą koło dworu w Witowicach Dolnych, pow. nowosądecki, liczącą 7.36 m obwodu. Wreszcie uznano za zabytek starą wierzbę w Białej Wodzie, pow. nowosądecki i jeden okaz jesionu, rosnący koło cerkwi w Mochnaczce Wyżnej, a liczący 4.72 m obwodu.

2. Ochrona przyrody w otoczeniu zabytków architektury.

Urząd Wojewódzki Krakowski poddał opiece prawa następujące zabytki architektury, wraz z ich otoczeniem:

kościół cmentarny, drewniany w Lipnicy Murowanej, pow. bocheński;

kościół parafjalny, drewniany p. w. Wzniesienia Krzyża św. w Starej Wsi, pow. bialski;

kościół parafjalny, drewniany św. Andrzeja w Graboszycach, pow. wadowicki;

kościół parafjalny, drewniany św. Erazma w Barwałdzie Dolnym, pow. wadowicki;

kościół parafjalny św. Anny w Zakrzowie, pow. wadowicki;

kościół parafjalny, drewniany w Sobolowie, pow. bocheński;

ruiny zamku w Lanckoronie, pow. wadowicki;

zamek w Zatorze wraz z parkiem, pochodzący z XV—XVI wieku;

pawilonik na skale w Szaflarach, pow. nowotarski. Granice zabytku obejmują skałę, na której wznosi się zabytek i porastający ją las świerkowy.

Urząd Wojewódzki Kielecki zarejestrował jako zabytki następujące budowle:

kościół drewniany św. Łucji w Wilkowie, pow. miechowski, pochodzący z XVI wieku;

kościół fil., drewniany, pod wezw. św. Anny w Kurzelowie pod Włoszczową;

ruiny zamku w Ogrodzieńcu, pow. olkuski. Ochrona rozciąga się na całość zachowanych ruin zamku i jego murów obronnych, na grupy skał wiążące się z budową zamku i na wzgórze zamkowe w promieniu 50 m od zewnętrznych murów budowy;

ruiny średniowiecznej strażnicy w Suliszowicach, pow. częstochowski. Ruina łączy się architektonicznie z grupą skalną na której została zbudowana.

3. Ochrona parków.

Urząd Wojewódzki Krakowski uznał za zabytek podlegający ochronie prawa park w Śledziejowicach pod Wieliczką. Motywem orzeczenia są liczne okazy cennych gatunków drzew bardzo rzadkich, jak n. p. limby, dęby, tulipanowiec, amerykańskie drzewa szpilkowe *Taxodium distichum* i *Tsuga canadensis,* kaukaska *Pterocaria* i t. d.

4. Ochrona krajobrazu skalnego.

U wejścia do wąwozu w Bolechowicach pod Krakowem, w odległości 100 m od t. zw. «bramy», znajduje się niewielki kamieniołom, eksploatowany od 54 lat wyłącznie na cele publiczne, jak budowa kościoła w Bolechowicach, szkoły i t. d. Jakkolwiek eksploatacja była bardzo słaba, z biegiem lat powstała na zboczu zdaleka widoczna, przykra, biała plama, której powiększanie groziło bezpowrotnem zeszpeceniem wąwozu bolechowickiego, należącego do najpiękniejszych w bliskiej okolicy Krakowa. Z tego względu na zasadzie porozumienia właściciela, który zresztą nie miał żadnej korzyści z kamieniołomu, z władzami konserwatorskiemi, postanowiono na przyszłość zaniechać w tem miejscu wszelkiej eksploatacji kamienia.

d) Niszczenie i straty.

1. Wycięcie starych dębów na Podolu.

W parku majątku Rzepińce, pow. buczacki, znajdowały się sędziwe dęby, około 1000-letnie. Zostały one w zimie b. r. wycięte. Stratę zmniejsza do pewnego stopnia fakt, że w czasie wojny drzewa te zostały silnie uszkodzone pociskami armatniemi.

2. Tępienie bocianów.

We wsi Borowa, pow. ropczyckiego K. Krężel dnia 15 kwietnia b. r. strzelił do gniazda bocianiego, umieszczonego w cudzem obejściu, zabijając jednego ptaka, a raniąc drugiego. Ponieważ strzał ten oznacza przekroczenie ustawy łowieckiej, która zabrania polowania w pobliżu cudzych zabudowań i oznacza czas ochrony dla ptactwa wodnego i błotnego od 15 kwietnia do 10 lipca, Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się do p. Starosty powiatowego w Ropczycach o wytoczenie Krężelowi dochodzenia w tej sprawie.

W lecie ubiegłego roku widziano kilka zastrzelonych bocianów obok stawów we wsi Babule w Mieleckiem. Istnieje przypuszczenie, że bociany tępi tu straż stawów.

3. Tępienie łososia w Dunajcu.

Wobec katastrofalnego zmniejszania się ilości łososia w Dunajcu, prezydjum P. R. O. P. zwołało w dniu 24 czerwca b. r. konferencję wszystkich zainteresowanych tą sprawą czynników. Konferencja powzięła szereg uchwał, które przedłożone zostaną odpowiednim Władzom państwowym.

C. SPRAWY ORGANIZACYJNE.

Sprawozdania z posiedzeń Wydziału P. R. O. P.

71 posiedzenie Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody odbyło się w dniu 31 marca w Krakowie, w biurze Rady (ul. Lubicz 46, II. p.).

Obecni: prof. dr Wł. Szafer jako przewodniczący; członkowie Rady, profesorowie: dr W. Goetel, dr S. Kreutz, dr M. Siedlecki i dr J. Smoleński; kier. biura del. p. W. Kulczyńska.

Posiedzenie trwało od godziny 10-tej do 13-tej.

Otworzył je prof. Szafer, dziękując obecnym za przybycie, poczem odczytał projekt memorjału do Pana Ministra W. R. i O. P. w sprawie budowy kolejek w Tatrach. Po dyskusji, w której zabierali głos wszyscy obecni członkowie P. R. O. P., postanowiono przedłożyć Panu Ministrowi memorjał w brzmieniu podanem niżej.

Następnie omówiono sprawę potrzeby poinformowania prasy o stanowisku Państwowej Rady Ochrony Przyrody wobec zamiaru budowy kolejek linowych w Tatrach, i ustalono treść komunikatu [1]).

Sekretarz:	Przewodniczący:
Wanda Kulczyńska	*Prof. Władysław Szafer*

Nie mogąc dla braku miejsca podać całego memorjału Rady, przedłożonego p. Ministrowi W. R. i O. P. Wacławowi Jędrzejewiczowi w dniu 6. IV. 1934 r. przez przewodniczącego P. R. O. P. i prof. dr M. Siedleckiego przytaczamy niektóre ustępy, ilustrujące zasadniczą myśl Rady i jej stosunek do projektu kolejek w Tatrach.

Po przedstawieniu stosunku projektu kolejki linowej na jeden ze szczytów w Tatrach do obowiązującego w Polsce ustawodawstwa i do przyjętego już przez Państwo projektu Parku Narodowego w Tatrach, Rada przechodzi do omówienia następstw, jakie budowa kolejki pociągnie za sobą:

---

[1]) Patrz K. B. I., Rok IV, Nr. 2, str. 3.

«Kolejki linowe, projektowane w Tatrach (z Kuźnic na Kasprowy Wierch, przez dolinę Małej Łąki na Czerwone Wierchy, lub na Krzyżne), naruszyłyby i zeszpeciły pierwotny krajobraz górski Tatr i dlatego budowa ich w Tatrach jako przyszłym Parku Narodowym jest niedopuszczalna».

«Porównywanie pod względem kolejek linowych Tatr z Alpami nie jest słuszne przedewszystkiem dlatego, że Tatry Polskie w stosunku do Alp są minjaturą gór. W olbrzymim terenie Alp mogą się wobec tego zmieścić nawet liczne kolejki linowe, bez większej szkody dla krajobrazu, podczas gdy w maleńkich Tatrach budowa jakiejkolwiek kolejki spowodowałaby zeszpecenie znacznej części Tatr i godziłaby w jedną z naczelnych zasad organizacji przyszłego Parku Narodowego».

«Stacje kolei linowej, położone w Tatrach, stałyby się zczasem punktami szczególnego zagęszczenia turystów, co z konieczności doprowadziłoby do budowy nowych hoteli i restauracyj zarówno przy stacjach pośrednich, jak i na stacji końcowej. Według miarodajnej opinji Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego oraz zorganizowanych kół narciarzy, ilość punktów przeznaczonych na schroniska w Tatrach jest obecnie zupełnie wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb racjonalnej i bardzo nawet intensywnej turystyki».

«Przez budowę kolejki linowej w Tatrach Polskich uzyskane korzyści dla zimowego sportu narciarskiego, polegające na ułatwieniu narciarzom zjazdu bez trudu podchodzenia, nie pozostają w żadnym stosunku do wielkości strat, jakie wybudowanie kolejki przyniosłoby całości turystyki górskiej».

«Według opinji poważnych kół narciarskich sportowe zjazdy z Kasprowego Wierchu lub z Czerwonych Wierchów, nawet po zbudowaniu kolejki linowej na jeden z tych szczytów, byłyby zawsze stosunkowo bardzo krótkie i nie mogłyby zastąpić długich zjazdów ze szczytów alpejskich tym polskim narciarzom, którzy pragną w zawodach sportowych współzawodniczyć z narciarzami trenującymi w Alpach».

«Budowa kolejki linowej w Tatrach Polskich połączonaby była z pewną korzyścią dla jednej tylko grupy narciarzy, gdyż liczni turyści zimowi, członkowie Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i innych towarzystw turystycznych oraz krajoznawczych, uprawiających narciarstwo, kolejki takiej nie domagają się, a nawet przeciw jej budowie protestują».

«Niepotrzebne ogółowi turystów udostępnianie szczytów górskich w małym terenie Tatr Polskich, m. in. przez budowę kolejek, sprowadziłoby jako nieuchronne następstwo wypaczenie zasad zdrowej i ideowej turystyki górskiej oraz wpłynęłoby demoralizująco na młodzież idącą dziś w Tatry poto, aby własnym wysiłkiem i zwalczaniem naturalnych trudności terenu wysokogórskiego zyskiwać siły fizyczne i wyrabiać w sobie hart ciała i duszy. Naczelna zasada wychowania zdrowego a silnego fizycznie i duchowo młodego pokolenia, tak słusznie i skutecznie propagowana przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego oraz przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jako kierownika młodzieży, uległaby w tym punkcie zachwianiu, a nawet zupełnemu unicestwieniu ze szkodą dla społeczeństwa i przyszłości Państwa. Ludzie starzy i chorzy, o ile pragną i mogą udać się w głąb Tatr, mają już dziś do dyspozycji wygodną szosę do Morskiego Oka, którego panorama górska jest pod względem widokowym bezsprzecznie największą atrakcją w Polskich Tatrach».

«Realizacja planu budowy kolejki w głębi Tatr Polskich w chwili obecnej, gdy Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyraziło życzenie, aby Rada rozpoczęła nowe kroki na forum międzynarodowem, które mają doprowadzić do zacieśnienia współpracy państw europejskich na tem polu, stworzyłaby dla Rady nowe i niekorzystne warunki, oraz mogłaby poważnie osłabić efekt jej starań w kierunku uczynienia zadość życzeniu Ministerstwa Spraw Zagranicznych».

«Złamanie podstawowej zasady organizacji przyszłego Parku Narodowego w Tatrach przez wybudowanie kolejki linowej w głębi tych gór zanim jeszcze zamianowana została Komisja Organizacyjna dla tego Parku, stworzyłoby dla tej Komisji fakt dokonany. Jest rzeczą konieczną, aby przed jej powołaniem nie stwarzać żadnych tego rodzaju doniosłych faktów dokonanych, lecz zostawić samej Komisji możność swobodnego rozważenia wszystkich spraw zasadniczych, dotyczących organizacji Parku i przedłożenia w tych sprawach wniosków względnie opinij Radzie Ministrów, która w myśl postanowienia nowej ustawy o ochronie przyrody decydować będzie o zasadach organizacji Parku Narodowego w Tatrach».

«Korzyści ekonomiczne dla Państwa, związane z budową kolejki w Tatrach z funduszów państwowych, wydają się nam bardzo wątpliwe, a to z następujących powodów:

a) ze względu na wielkie koszty budowy i konserwacji takiej kolejki,

b) ze względu na niepewność dużej i stałej frekwencji osób chcących używać kolejki położonej w terenie łatwo dostępnym dla pieszych i nie przedstawiającym szczególnych atrakcyj turystycznych i widokowych,

c) ze względu na to, że kolejka taka nigdy nie przyciągałaby masowo turystów zagranicznych, którzy w Alpach znajdą zawsze bardziej dla nich pociągające kolejki wysokogórskie, z któremi nasza mała kolejka nigdy poważnie konkurować nie byłaby w stanie».

«Mamy podstawę do stanowczego twierdzenia, że Tatry są i pozostaną atrakcją przyciągającą obcych turystów tylko wtedy, gdy zachowana zostanie w stanie nienaruszonym ich osobliwa i dzika przyroda. Dowodu nato dostarczają nam liczne wycieczki międzynarodowe w Tatrach, których uczestnicy podnoszą zgodnie, że największym powabem naszych Tatr jest ich pierwotne piękno, którem różnią się od wielu gór, zniszczonych przez nadmierne przemysłowe i gospodarcze użytkowanie».

72 posiedzenie Wydziału Państwowej Rady Ochrony Przyrody odbyło się w dniu 12 maja 1934 roku w lokalu Biura Rady w Krakowie (ul. Lubicz 46).

Obecni: prof. dr Wł. Szafer jako przewodniczący, członkowie Rady: prof. dr W. Goetel, prof. dr S. Kreutz, prof. dr M. Siedlecki, prof. dr J. Smoleński i p. A. Starzeński; kier. Biura Del. p. W. Kulczyńska; jako goście obecni byli chwilowo: na początku posiedzenia prof. dr T. Kowalski, na końcu posiedzenia p. dyr. L. P. ze Lwowa inż. K. Szubert.

Prof. Szafer otworzył posiedzenie o godz. 10.45.

Przedmiotem obrad były:

1) sprawa Tatrzańskiego Parku Narodowego w związku z projektem budowy przez Ministerstwo Komunikacji kolejki linowej na Kasprowy, w której zabierali głos wszyscy obecni,

2) projekty dwóch pierwszych rozporządzeń wykonawczych do ustawy o ochronie przyrody z dnia 10 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 274), a mianowicie: a) o Państwowej Radzie Ochrony Przyrody, b) o Komitetach Ochrony Przyrody. W sprawie tej zabierali głos wszyscy obecni członkowie Rady.

Dyr. K. Szubert, który przybył do Biura Rady pod koniec posiedzenia, poruszył:

1) potrzebę rychłego zrealizowania planu utworzenia nad Czeremoszami matecznika dla zwierzyny, której stan, zmniejszający się obecnie wskutek kłusownictwa oraz rozmnożenia się wilków, wymaga doraźnej pomocy człowieka,

2) sprawę rychłej realizacji planów ochrony niektórych partyj puszczy Niepołomickiej.

Posiedzenie zamknięto o godzinie 13.45.

Sekretarz: *Wanda Kulczyńska*

Przewodniczący: *Prof. Władysław Szafer*

Nowe delegatury.

Państwowa Rada Ochrony Przyrody powierzyła p. Franciszkowi Koziołowi, b. prof. gimn., swą delegaturę na powiat krośnieński.

Dr. Włodzimierz Brygider, delegat P. R. O. P. na powiat stanisławowski objął z ramienia Rady obowiązki jej delegata do Wojewódzkiej Komisji Turystycznej w Stanisławowie.

Analogiczne obowiązki w Wojewódzkiej Komisji Turystycznej w Brześciu nad Bugiem objął p. Mieczysław Mniszek-Tchórznicki, delegat P. R. O. P. w powiatach: łukowskim, siedleckim i Biała Podlaska.

Powstanie Koła Ochrony Przyrody w Kostopolu.

W łonie Oddziału P. T. K. w Kostopolu, Okręgu Wołyńskiego, powstało w zimie b. r. Koło Ochrony Przyrody, do którego weszły osoby mające zamiłowanie, lub odpowiednie przygotowanie fachowe. Terytorjum działalności Koła zostało podzielone na 5 rejonów, których kierownictwo objęli poszczególni nauczyciele szkół powszechnych. Kierownictwo całego Koła objął inżynier-leśnik Michał Wysocki. Zaraz po ukonstytuowaniu się nowe Koło O. P. weszło w porozumienie z P. R. O. P., która dla bibljoteki Koła przesłała kilka swych wydawnictw.

Powstanie Towarzystwa Ochrony Przyrody w Częstochowie

W roku bieżącym zorganizowało się «Towarzystwo Ochrony Przyrody i Podniesienia Wyglądu Estetycznego m. Częstochowy». Celem Towarzystwa jest szerzenie zamiłowania do przyrody w szerokich sferach społeczeństwa, a środkami do tego celu prowadzącemi jest organizowanie kółek szkolnych O. P., wygłaszanie odczytów, rozpisywanie konkursów i urządzenie bibljoteki. Towarzystwo liczy przeszło 100 członków, a prezesem jego jest Prezydent m. Częstochowy p. Jan Mackiewicz. Po wejściu w kontakt z P. R. O. P., Towarzystwo otrzymało od Rady szereg wydawnictw.

Ochrona przyrody w planie prac Towarzystwa Przyjaciół Huculszczyzny.

Po przejściu pierwszego stadjum szeroko zakrojonej organizacji Towarzystwa Przyjaciół Huculszczyzny, kierowanego przez p. Generała W. P. Tadeusza Kasprzyckiego, rozpoczęto w bieżącym roku wszechstronne prace terenowe, wśród których reprezentowany jest również dział ochrony przyrody. Prace w tym zakresie prowadzić będą w bieżącym roku pp. A. Środoń i dr R. Wojtusiak.

Wykłady zlecone o ochronie przyrody.

Uznając słuszność postulatów P. R. O. P. w zakresie stworzenia na jednym z polskich uniwersytetów katedry ochrony przyrody, Ministerstwo W. R. i O. P. zgodziło się na przyznanie jednej ze szkół akademickich wykładów zleconych z tego zakresu i powierzenie ich odpowiednio ukwalifikowanemu kandydatowi. Celem ustalenia na którym uniwersytecie wykłady te mają się odbywać i celem wyszukania najbardziej odpowiedniego kandydata, Delegat Ministra W. R. i O. P. zwrócił się o opinję do wszystkich przewodniczących Komitetów P. R. O. P.

Tygodnie i Wystawy Ochrony Przyrody.

1. Tydzień i Wystawa Ochrony Przyrody w Tarnopolu.

Staraniem Ogniska Metodycznego Biologji Szkół Średnich, nauczycielstwa szkół powszechnych i młodzieży szkolnej, przy pomocy Komitetu Lwowskiego P. R. O. P. i wydatnem poparciu Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego odbył się w dniach od 29 kwietnia do 6 maja 1934 r. w Tarnopolu propagandowy Tydzień Ochrony Przyrody, połączony z Wystawą Ochrony Przyrody.

Tydzień rozpoczął się uroczystem nabożeństwem w kościele parafjalnym, po którem nastąpił manifestacyjny pochód młodzieży szkolnej ze sztandarami i transparentami przy dźwiękach orkiestry Państw. Seminarjum Naucz. do budynku Państw. Gimnazjum Żeńskiego, w którym mieściła się wystawa. Otwarcia

Wystawa mieściła się w czterech dużych salach i obejmowała 7 działów. Obfitowała ona w niezwykle Wystawy, poprzedzonego licznemi przemówieniami, dokonał reprezentant władz administracyjnych p. starosta Malicki.
liczne, piękne i artystycznie ugrupowane eksponaty, wśród których uderzały eksponaty wykonane przez młodzież szkolną. Na szczególniejsze podkreślenie zasługuje dział ochrony gatunkowej zwierząt.

Oprócz Wystawy Tydzień O. P. obejmował cykl odczytów, 11 poranków filmowych, a doniosłym jego momentem było uroczyste zasadzenie aleji lipowej, poświęconej pamięci prof. M. Raciborskiego, pierwszego i największego w Polsce organizatora ochrony przyrody. Nadto odbył się wieczór muzykalno-wokalny, wykonany wyłącznie siłami młodzieży szkolnej.

Zainteresowanie imprezami Tygodnia O. P. a w szczególności Wystawą było duże. Wystawę zwiedziło około 7000 osób, w czem 77 szkolnych wycieczek zamiejscowych, razem w liczbie 3.000 osób. Czysty dochód z Tygodnia O. P. wyniósł 350 zł, który przeznaczono na utworzenie rezerwatu szkolnego w Miodoborach.

2. Wystawa p. t. «Piękno Przyrody Polski i jej ochrona» w Tarnowie

odyła się w czasie od 13 do 21 maja 1934 r. Organizatorami wystawy, urządzonej w budynku I. Pryw. Seminarjum Żeńskiego, im. Bł. Kingi, była P. R. O. P. i Oddział Tarnowski Polskiego Tow. Krajoznawczego. Eksponaty obejmowały wszystkie najważniej-

sze działy ochrony przyrody (Parki Narodowe, rezerwaty, ochrona roślin, zwierząt i t. d.). Otwarcia wystawy dokonał prof W. Szafer, który następnie wygłosił odczyt p. t. «Cele i zadania ochrony przyrody». Wystawę zwiedziło 3.276 osób.

3. Wystawa ochrony przyrody w Nowym Sączu.

Wystawa otwartą była w czasie od 3 do 11 czerwca 1934 r. w 2 salach gmachu Prywatnego Seminarjum Żeńskiego im. M. Konopnickiej. Aktu otwarcia dokonał prof. dr. W. Szafer, który również wypowiedział wykład na temat: «Cele i zadania ochrony przyrody w Polsce».

Oprócz eksponatów przysłanych przez Państwową Radę Ochrony Przyrody, umieszczono na wystawie ponad 100 okazów wypchanych zwierząt i niektóre okazy roślin chronionych Sądeczyzny. Również Liga Ochrony Przyrody nadesłała fotografje i sprawozdania.

Wystawę zwiedziły nowosądeckie szkoły średnie i powszechnie, razem 17 szkół ponadto liczni uczniowie szkół ze Starego Sącza. Ogólna ilość zwiedzających przekroczyła cyfrę 4.500 osób.

4. Wystawa «Tygodnia krzewienia miłości przyrody» w Poznaniu.

Wystawa «Tygodnia krzewienia miłości przyrody», otwarta w dniu 2. V. przez Pana Wojewodę Rogera hr. Raczyńskiego, trwała do 6. V. 1934. Urządzona była przez osobną komisję «Komitetu Tygodnia krzewienia miłości przyrody» i mieściła się w Wielkiej Hali Reprezentacyjnej Targów Poznańskich. Udział w wystawie oprócz Komitetu Ochrony Przyrody w Poznaniu i Oddziału Poznańsko-Pomorskiego Ligi Ochrony Przyrody — wzięły: Dyrekcja Ogrodów Miejskich, Towarzystwo Miłośników Fotografji, Państwowa Szkoła Ogrodnicza, Towarzystwo Ornitologiczne, Towarzystwo Opieki nad zwierzętami, Zakłady Uniwersyteckie, Polskie Przyrodnicze Towarzystwo Pedagogiczne i wiele innych.

Wystawa dzieliła się na dziewięć działów: Przyroda w fotografice, Nasz las, Parkowa zieleń miejska, Ogródki działkowe, przydomowe i szkolne, Pokaz kwiatów, Świat owadów, Ochrona Przyrody, Opieka nad zwierzętami, Literatura.

Dział «Ochrony Przyrody» obejmował ochronę przyrody w szkole, Parki Narodowe, ochronę roślin i przyrody nieożywionej, ochronę ptaków.

Wielką atrakcją Wystawy był m. i. pokaz Dyrekcji Ogrodów Miejskich, która przedstawiła w naturze część parku miejskiego z uwidocznieniem szkód, jakie publiczność wyrządza roślinności.

Wystawę zwiedziło ponad 5.000 osób.

5. Tydzień krzewienia miłości przyrody w Poznaniu.

«Tydzień krzewienia miłości przyrody» odbył się od 28. IV. do 5. V. 1934 r. w Poznaniu pod hasłem: «Przez ochronę i pielęgnowanie przyrody do miłości Ojczyzny».

Protektorat przyjęli przedstawiciele najwyższych władz i instytucyj, a szczególnie żywy udział w imprezach «Tygodnia» wzięła młodzież szkół Poznania. Ze względu na dyskusję, jaka rozwinęła się około sprawy wprowadzenia do szkół «Dnia ochrony przyrody» oraz ew. złączenia go z dorocznem «Świętem lasu», zapoczątkowanem w roku ubiegłym przez Związek Zawodowy Leśników R. P. i szkolnym dniem sadzenia drzew, wydaje się wskazane przytoczenie programu przebiegu «Tygodnia» w Poznaniu, w którym pierwszy dzień (sobota 28. IV.), był «Dniem drzew» («Świętem lasu» i sadzenia drzew), zaś następne poświęcone były propagandzie dalszych podstawowych zagadnień ochrony i pielęgnacji przyrody.

I tak: w dniu «Święta lasu», odbyło się w kilku punktach za miastem sadzenie drzew, w którem wzięło udział kilkanaście tysięcy młodzieży szkolnej. Popołudniu zasadzenie «Lipy Poznania», poczem odbyła się Akademja Leśna w Auli Uniwersytetu przy licznym udziale publiczności.

W niedzielę 29. IV. 1934, jako w «Dzień wycieczek do lasu» odbyła się wycieczka ze Stęszewa do Parku Narodowego w Ludwikowie, zorganizowana przez Towarzystwo Krajoznawcze i Oddział Poznańsko-Pomorski Ligi Ochrony Przyrody, urozmaicona pogadankami na temat ochrony przyrody.

W poniedziałek 30. IV. 1934, jako w «Dzień parkowy» miało miejsce oprowadzanie po parkach Poznania pod kierownictwem przyrodników, poczem młodzież szkolna przejęła w opiekę poszczególne parki.

We wtorek 1. V. 1934, w «Dzień ogródków», przy licznym udziale zainteresowanych odbyło się zwiedzanie ogródków działkowych, połączone z premjowaniem działek.

W środę 2. V. 1934, w «Dzień kwiatów», zainteresowani zwiedzili palmiarnię w Parku Wilsona, Ogrody Państwowej Szkoły Ogrodniczej oraz szereg zakładów ogrodniczych w Poznaniu. W dniu tym nastąpiło otwarcie Wystawy «Tygodnia krzewienia miłości przyrody», połączone z wielkim pokazem kwiatów.

Czwartek 3. V. 1934, jako «Święto Narodowe», był wolny od imprez Tygodnia miłości przyrody.

W piątek 4. V. 1934, w «Dzień ptaków i rybek», odbyły się pokazy z dziedziny praktycznej ochrony ptaków w Ogrodzie Botanicznym oraz oprowadzanie po Muzeum Przyrodniczem.

W sobotę 5. V. 1934, w «Dzień dobroci dla zwierząt», odbył się pokaz psów połączony z premjowaniem, poczem uformował się pochód zwierząt z orkiestrą przez miasto, który cieszył się ogromnem powodzeniem. W godzinach popołudniowych bezpłatne zwiedzanie Ogrodu Zoologicznego, w którem wzięło udział kilka tysięcy osób.

Przez wszystkie dni «Tygodnia» w godzinach popołudniowych i wieczornych odbywały się odczyty na temat zagadnień związanych z hasłami, jakie przyświecały poszczególnym dniom.

Na wszystkich imprezach i odczytach oraz na Wystawie odbywała się propaganda na rzecz Ligi Ochrony Przyrody i Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami. Prasa poznańska poświęciła imprezom «Tygodnia» i sprawom ochrony przyrody szereg artykułów, także wstępnych («Kurjer Poznański», «Działka i Osiedle» i inne), miesięcznik «Orlątko» wydał numer specjalny (za maj 1934) a referat szkolny Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami Województwa Poznańskiego Nr. 1-szy pisemka dla młodzieży «Sprzyjaj Zwierzętom».

Analogiczne rozszerzenie «Dnia ochrony przyrody» na cały «Tydzień» wydaje się rzeczą wskazaną w całej Polsce, gdyż oddziaływanie wychowawcze i propagandowe takiego «Zielonego Tygodnia» na młodzież i społeczeństwo jest niewątpliwie głębsze i skuteczniejsze. Różnorodnych zagadnień stosunku człowieka do przyrody nie da się skomasować w ciągu jednodniowych obchodów.

Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu «Tygodnia krzewienia miłości przyrody» ukaże się jako osobny tomik «Bibljoteki Kroniki Miasta Poznania» i winno stać się podstawą dla celowego zorganizowania analogicznych imprez propagandowych w całej Polsce w latach następnych.

6. Święto lasu w Warszawie.

W czasie tegorocznego «Święta lasu» w Warszawie, zorganizowanego przez Związek Leśników Rzplitej Polskiej w dniu 28 kwietnia, wygłosił przewodniczący P. R. O. P. prof. W. Szafer dwa odczyty: «O pięknie drzew leśnych» (odczyt popularny) oraz «Zarys historji drzew i lasu w Polsce po epoce lodowej» (odczyt naukowy). Drugi odczyt zaszczycił swą obecnością p. Minister Rolnictwa i Reform Rolnych dr Bronisław Nakonieczników-Klukowski.

Zjazd w sprawie rozwoju uzdrowisk, letnisk i turystyk w Karpatach.

W dniach 8 i 9 czerwca 1934 r. odbył się w Jaremczu Zjazd zwołany przez Ministerstwo Komunikacji dla omówienia spraw dotyczących rozwoju ruchu turystycznego, uzdrowiskowego, letniskowego i związanych z tem dezyderatów komunikacyjnych. W Zjeździe wzięli udział także delegaci Państwowej Rady Ochrony Przyrody prof. inż. Aleksander Kozikowski i prof. dr Szymon Wierdak.

Dzięki wzorowej organizacji Zjazdu i energicznemu prowadzeniu obrad zdołano wygłosić wszystkie referaty przewidziane porządkiem dziennym, przeprowadzić nad niemi wyczerpującą dyskusję i uchwalić mnóstwo bardzo ważnych i wysoce aktualnych wniosków, przedstawionych przez przewodniczących Komisyj: zdrojowiskowej, turystycznej, gospodarczo-budowlanej i komunikacyjnej na plenarnem posiedzeniu Zjazdu.

Należy z prawdziwem uznaniem i zadowoleniem podnieść, że Zjazd wykazał pełne zrozumienie dla postulatów ochrony przyrody Karpat, wyrazem czego było jednomyślne uchwalenie szeregu zgłoszonych przez wymienione Komisje wniosków, dotyczących między innemi tworzenia rezerwatów, ochrony osobliwości i zabytków przyrody górskiej, ochrony krajobrazu i swojszczyzny.

Przewodniczący Zjazdu p. S. Podowski, Naczelnik Wydziału Turystyki w Ministerstwie Komunikacji, zamykając Zjazd oświadczył, że wszystkie powzięte na Zjeździe uchwały Ministerstwo będzie się starało zrealizować.

Komisja dla spraw regjonalnych Podhala

odbyła posiedzenie dn. 7 kwietnia 1934 r. Związek spraw racjonalnej rozbudowy letnisk podhalańskich z zagadnieniami i dążeniami ochrony przyrody zaznaczył się zarówno w przygotowanym referacie dra S. Leszczyckiego, i inż. B. Tretera, p. t. «Plany regulacyjne i ochrona krajobrazu w uzdrowiskach oraz w gminach posiadających walory krajoznawcze», jak i w dyskusji. Komisja wyraziła opinję, że przed rozpoczęciem budowy nowego kościoła w Krościenku należy opracować choćby szkicowy plan rozbudowy tego uzdrowiska i utworzyć w sąsiedztwie Parku Narodowego w Pieninach pas ochronny. W związku z przepisami ustawy budowlanej pilną rzeczą okazuje się ustalenie w gminach stref ściśle ochronnych i ogólnych. W grupie I-szej winny się znaleźć n. p. Zawoja i Czorsztyn.

Z pośród omówionych spraw bieżących znaczenie dla ochrony krajobrazu górskiego ma zagadnienie rozbudowy szałasów w Tatrach na bufety i schroniska oraz budowy schroniska na Prehybie.

Posiedzenie Wojewódzkiej Komisji Turystycznej w Krakowie

z dn. 7 maja 1934 uchwaliło kilka wniosków mających wielkie znaczenie dla ochrony przyrody i krajobrazu. Między innemi uchwalono: wprowadzić ochronę krajobrazu osadniczego na mocy § 337 ustawy budowlanej, czem obejmie się kontrolę nieracjonalnej rozbudowy wsi w pseudo-letniska; popierać akcję zmierzającą do ochrony swojszczyzny, zachowania ubiorów i budownictwa ludowego; przeprowadzić szlaki turystyczne dalekobieżne przez góry i uzdrowiska; opracować tereny spacerowe wokół uzdrowisk oraz przeprowadzić w tym kierunku nieodzowne inwestycje; przeprowadzić racjonalną ochronę lasów, zabytków przyrody i szlaki, jako osobliwości turystyczne; tworzyć rezerwaty przyrodnicze jako tereny wybitnie przyciągające ruch turystyczny.

III Sesja Międzynarodowej Rady Łowieckiej

odbyła się w Warszawie w czasie od 17 do 21 kwietnia. P. R. O. P. reprezentował członek Rady, p. A. Starzeński. Przed rozpoczęciem obrad zjazdu p. Starzeński w towarzystwie inż. Korsaka, na specjalnej audjencji, ofiarowali panu Prezydentowi Rzplitej ozdobny egzemplarz monografji łosia, napisany w związku ze zjazdem przez inż. W. Korsaka i zadedykowanej przez autora Panu Prezydentowi, który odniósł się do książki z wi-

docznem zainteresowaniem i radością. Kilkadziesiąt egzemplarzy monografji rozdano następnie między uczestników Zjazdu. Posiedzenia Zjazdu odbywały się w Ministerstwie Rolnictwa, a Minister Rolnictwa i R. R. p. Nakonieczników-Klukowski powitał na 1-szem posiedzeniu uczestników Zjazdu. Ze spraw omawianych na posiedzeniach, które mają dla Polski szczególne znaczenie, należy podnieść sprawę rezerwatów bobrowych, których stan w Polsce przedstawił p. Starzeński. Poruszono także sprawę Parku Narodowego w Tatrach i przyszłego matecznika w Hryniawie. Dnia 19 kwietnia odbył się na Zamku raut i przedstawienie uczestników Zjazdu p. Prezydentowi. Goście zagraniczni otrzymali na pamiątkę odznakę myśliwską spalską. Duże znaczenie ogólnej natury ma uchwała Zjazdu, zmieniająca statut Międzynarodowej Rady Łowieckiej w ten sposób, że do Rady będą mogli należeć obok myśliwych także przedstawiciele nauki. W czasie Zjazdu była urządzona wystawa trofeów myśliwskich, którą cudzoziemcy zwiedzali z wielkiem zainteresowaniem.

Harcerstwo a ochrona przyrody.

Komenda Chorągwi Harcerzy w Poznaniu zorganizowała «Konkurs przyrodniczy», w którym udział wezmą wszystkie kursy, obozy i kolonje stałe drużyn i hufców Chorągwi Poznańskiej. Konkurs polega na zbudowaniu i zawieszeniu conajmniej jednego domku dla ptaków i dokładnem wypełnieniu kwestjonarjusza Ligi Ochrony Przyrody, nadto na złożeniu opisu podpatrzonego życia przyrody, lub legendy ludowej podobnej treści, wreszcie na zorganizowaniu imprezy mającej na celu popularyzację ochrony przyrody (n. p. ognisko, pokaz, odczyt) dla okolicznej ludności. Komenda Chorągwi wyznacza prócz dyplomów, trzy nagrody dla kolonij zuchowych i siedem nagród dla kursów, obozów i kolonij harcerskich.

Konkurs ochrony przyrody I. M. C. A.

W okresie Zielonych Świąt b. r. Dział Chłopców Polskiej I. M. C. A. zorganizował «Drużynową Wędrówkę», której głównym celem jest wszczepienie w chłopców umiłowania przyrody i obowiązku jej ochrony. Jako nagrodę dla drużyny, która wykaże najlepsze zrozumienie postulatu ochrony przyrody, przeznaczono wydawnictwa, ofiarowane w tym celu przez P. R. O. P.

Współpraca władz szkolnych z czynnikami ochrony przyrody.

W związku z okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. z 26 października 1933 r. Nr. I. Pol. 1416/33 o współdziałaniu władz szkolnych z organami ochrony przyrody Wydział P. R. O. P. postanowił opracować wytyczne dla tej współpracy. Jako materjał do wytycznych służyć może konkretny przykład współdziałania, jakie nawiązane zostało między Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poznańskiego a Komitetem Ochrony Przyrody w Poznaniu. Dla utrzymania stałego współdziałania, kurator O. S. P. dr. M. Pollak wyznaczył referenta spraw ochrony przyrody w osobie p. wizytatora S. Godeckiego. Celem pokierowania pracą nauczycielstwa na polu krzewienia idei ochrony przyrody, w każdym numerze «Dziennika Urzędowego K. O. S. P.» zamieszcza Kuratorjum okólniki informacyjne i instrukcyjne. I tak w Nr. 1 (styczeń 1934) ukazał się okólnik «w sprawie karmienia ptactwa w zimie», podający obok wskazówek technicznych również odpowiednią literaturę.

W Nr. 2 (luty 1934) zamieszczony był okólnik programowy, wzywający nauczycielstwo do zaznajomienia się z ideą ochrony przyrody i wskazujący środki do tego celu, «by dla tej umoralniającej, uszlachetniającej, uobywatelniającej idei pozyskać serca i umysły młodzieży».

Nr. 3 (marzec 1934) przyniósł zapowiedź i wyjaśnienie celu odbywanego w ostatnią sobotę kwietnia każdego roku «Święta lasu», złączonego z szkolnym dniem sadzenia drzew i zalecenie wyzyskania tych okazyj dla szerzenia idei ochrony przyrody.

Nr. 4 (kwiecień 1934) podał szczegółowy program «Tygodnia krzewienia miłości przyrody», jaki w nawiązaniu do «Święta lasu i sadzenia drzew», urządził w Poznaniu specjalny Komitet Organizacyjny. W imprezach «Tygodnia» wzięły obowiązkowo żywy udział szkoły Poznania, zwłaszcza szkoły powszechne, zaś szkołom na prowincji zalecono, by na wzór programu dla Poznania, uczyniły różne zagadnienia, przyświecające poszczególnym dniom «Tygodnia», osią nauki w szkole i akcję tę samodzielnie rozwijały i realizowały.

W Nr. 5 (maj 1934) «Dziennika Urzędowego« zamieszczony był okólnik «w sprawie ustawy o ochronie przyrody», zarządzający, by we wszystkich szkołach w osobnych pogadankach wyjaśniono młodzieży treść i znaczenie ustawy i zachęcono do pracy w kółkach ochrony przyrody.

Obok okólników, zamieszczane są w «Dzienniku Urzędowym» informacje o nowych wydawnictwach z dziedziny ochrony przyrody, a zapowiedziane artykuły metodyczne (w części nieurzędowej «Dziennika»), urządzanie konferencyj nauczycieli poszczególnych przedmiotów w Poznaniu, kursy dla nauczycielstwa, cykle wykładów dla młodzieży organizowane przez Oddział Ligi Ochrony Przyrody, i t. d.

Oczywiście współpraca powinna się rozciągać również na prowincję, gdzie powołani są do niej delegaci P. R. O. P., rekrutujący się głównie z kół nauczycielskich. W porozumieniu z dyrektorami szkół i inspektorami szkolnemi mogą oni wygłaszać referaty z dziedziny ochrony przyrody na konferencjach nauczycielskich, by wyzyskać swą wiedzę i doświadczenie dla pożytku kolegów i szkoły.

Kierownictwo kółek ochrony przyrody młodzieży szkolnej, praca inwentaryzacyjna nad zabytkami przyrody w okolicy, którą można zainteresować również młodzież, propaganda ochrony przyrody na szerszym terenie, opiekowanie się pomnikami przyrody — to dalsze zadania delegatów, które wyjdą na pożytek i przyrodzie i szkole.

Ponieważ praca ta absorbuje czas i siły, a powinna być prowadzona w najżywotniejszym interesie nowej szkoły, gdzie idea ochrony przyrody stanowi jeden z naczelnych celów wychowawczych, należałoby rozważyć projekt zredukowania delegatom P. R. O. P. obowiązkowej ilości godzin nauczania, analogicznie jak to ma miejsce w Prusach w stosunku do nauczycieli pełniących funkcję t. zw. komisarzy ochrony przyrody.

Współpraca Wileńskiego Komitetu P. R. O. P. z Wileńskiem Kuratorjum Szkolnem.

W związku z okólnikiem Ministerstwa W. R. i O. P. do okręgów naukowych o propagowaniu ochrony przyrody na terenach szkolnych Wileński Komitet P. R. O. P., przy wydatnej pomocy przyrodników Związku Nauczycieli Szkół Średnich, opracował projekt prac ochroniarskich dla młodzieży i przesłał do Wileńskiego Kuratorjum Szkolnego.

W wymienionym projekcie przedewszystkiem zwrócono uwagę na potrzebę znacznego rozszerzenia istniejących przy szkołach Kół Młodych Przyjaciół Ligi Ochrony Przyrody, przeniesienia ich z terenów kółek przyrodniczych i krajoznawczych na teren całej szkoły, zaopatrzenie młodych członków Ligi w legitymacje z 10-ma przykazaniami ochroniarskiemi oraz ustalenie znaczków członkowskich. Następnie zwrócono uwagę na sprawę dnia ochrony przyrody w szkołach, połączonego z odpowiedniemi krótkiemi referatami, wygłoszonemi przez młodzież, odpowiedniemi produkcjami scenicznemi oraz wystawą ochroniarską, na dodatnie znaczenie barwnych tablic, wykonanych przez młodzież, oznaczających czas ochrony ryb, raków i ptaków łownych, podniesiono potrzebę zachęcania młodzieży do fotografowania krajobrazów i zabytków przyrody oraz tworzenia z tych fotografij albumów szkolnych i t. d.

Ponadto zwrócono uwagę Kuratorjum na pilną potrzebę utworzenia rezerwatu szkolnego na peryferjach Wilna, jako terenu bliższych wycieczek szkolnych, miejsca obserwacji dziko rozwijającej się przyrody, miejsca ustawiania gniazd sztucznych i karmików dla ptaków.

Konkurs na najokazalsze drzewo w Polsce.

Redakcja «Rynku Drzewnego», organu przemysłu i handlu drzewnego w Warszawie (al. Jerozolimskie 55), podjęła w bieżącym roku szczęśliwą myśl zorganizowania konkursu pod hasłem «najokazalsze drzewo w Polsce». Na konkurs nadesłano kilkadziesiąt zgłoszeń. Sąd konkursowy, w którym uczestniczył m. in. przewodniczący P. R. O. P., uznał w grupie dębów za najokazalszy dąb zw. «Bartkiem», rosnący w miejscowości Zagnańsk na terenie nadleśnictwa L. P. Samsonów. Jest to olbrzym wysokości 23 m, o obwodzie (w wys. piersi) 8.32 m i o olbrzymim zasięgu korony, pokrywającej 879 m^2. Drugie miejsce zdobył dąb «królewski» z puszczy Niepołomickiej, trzecie dąb rosnący w gminie Głębokie w powiecie dziśnieńskim.

W grupie modrzewi za najokazalszy uznany został okaz modrzewia polskiego *(Larix polonica)* rosnący w Majdowie, na terenie Lasów Państwowych nadleśnictwa Skarżysko.

W grupie jodły wyróżniony został okaz jodły rosnący w jednym z rezerwatów leśnych Adama hr. Stadnickiego (w Sądeczyźnie), dochodzący do 42 m wysokości i mający w wysokości piersi 6.28 m obwodu.

Właściciele, względnie opiekunowie tych okazów, otrzymali od Redakcji «Rynku Drzewnego» dyplomy honorowe.

Polski Komitet Energetyczny w sprawie potrzeby tworzenia rezerwatów torfowiskowych.

Na zaproszenie Polskiego Komitetu Energetycznego w Warszawie odbyła się w dniu 19 kwietnia b. r. w sali konferencyjnej Ministerstwa Przemysłu i Handlu konferencja dotycząca instrukcji dla badań naukowych torfowisk oraz potrzeby tworzenia rezerwatów torfowiskowych w Polsce. Ten drugi punkt obrad obejmował referat prof. W. Szafera, po którym odbyła się dłuższa dyskusja, w której jednomyślnie stwierdzono, iż ze względów naukowych należy utworzyć w Polsce szereg rezerwatów torfowiskowych dla zachowania w stanie pierwotnym wszystkich ważniejszych typów torfowisk.

Ochrona dzika.

Sekcja Naukowa Oddziału Poznańskiego Związku Zawodowego Leśników R. P. nadesłała Państwowej Radzie Ochrony Przyrody pismo z dnia 12 marca 1934 r., obszernie umotywowane, tyczące się ochrony dzika i przedstawiła następujące trzy wnioski:

1) Przedłużyć dotychczasową ustawową ochronę dzika o 6 miesięcy t. j. od 1. V. do 31. X. z tego względu, że obecnie obowiązująca ustawowa ochrona dwumiesięczna t. j. od 1. III. do 1. V. nie jest wystarczająca.— Z terminu powyższego wynika, że projektodawcom zależało na chronieniu dzika w porze ciężarności. Często jednak warchlaki rodzą się w kwietniu a nawet w maju. Zwłaszcza u młodych loch-pierwiastek taki późny termin jest regułą. Przy obecnej zbyt krótkiej ochronie mogą więc być strzelane lochy wysokoprośne, względnie odbija się matki od nieodhodowanych warchlaków, skazując je w ten sposób na zagładę. Zdaniem Państwowej Rady Ochrony Przyrody wystarczyłby czas ochrony dzika od 1. III. do 30. VI.

2) Zabronić strzelania dzików w polu właścicielom prawa polowania na terenie obwodów łowieckich, obejmujących mniej niż 250 ha lasu. — Właściciele łowisk polnych wybijają względnie kaleczą przechodnie dziki a do tego pobierają od hodowcy z sąsiednich lasów za te same dziki wysokie odszkodowania, często przewyższające wartość rynkową spodziewanego plonu. Tej niewłaściwości pragnie powyższy wniosek zapobiec.

3) Zabronić strzelania dzików między zachodem a wschodem słońca, to znaczy w nocy. — Strzelanie

w nocy jest czynem pozbawionym wszelkiej etyki myśliwskiej, gdyż powoduje mnóstwo skaleczeń zwierza bez najmniejszej korzyści dla strzelającego.

Adam Starzeński.

Z działalności Ligi Ochrony Przyrody.

Organizacja wycieczek.

Oddział Warszawski L. O. P. zorganizował Sekcję Wycieczkową, której zadaniem jest prowadzenie i współdziałanie w organizowaniu wycieczek do najbliższych rezerwatów Warszawy i godnych ochrony lasów podmiejskich. Oddział podejmuje się prowadzenia wycieczek w soboty, niedziele i święta. Przewodnicy, któremi są członkowie L. O. P., poza informacjami udzielanemi w terenie, wygłaszają krótkie referaty wstępne, zaznajamiając uczestników wycieczki z właściwościami i znaczeniem zwiedzanych rezerwatów.

Stała wystawa ochrony przyrody została otwarta w lokalu Ligi, przy ul. Nowy świat 2 i czynna jest w dnie powszednie od godz. 9 do 12, prócz tego w czwartki od 19 do 21. Zwiedzający wystawę wykupują na cele Ligi nalepki z żubrem. Prócz objaśnień udzielanych w czasie zwiedzania wystawy, wygłaszane są dla wycieczek specjalne pogadanki, ilustrowane przeźroczami, których temat może być obrany dowolnie.

D. WIADOMOŚCI Z ZAGRANICY.

Zmiany w administracji włoskich Parków Narodowych.

We Włoszech istnieją dwa zorganizowane Parki Narodowe, a mianowicie Park Narodowy w Abruzzach, pierwszy jaki powstał we Włoszech i Park Narodowy Gran Paradiso w Alpach Grajskich. Oba parki znajdowały się dotychczas pod zarządem specjalnych «Komisyj Królewskich», stanowiły zatem jednostki administracyjne autonomiczne. Nowe rozporządzenie rządu znosi obie komisje, podporządkowując administrację Parków Narodowych Dyrekcji Lasów Państwowych, która obejmuje cały majątek parków, wpływy od Państwa, prawa, przywileje, wierzytelności i długi. Straż parkowa staje się strażą leśną, dotychczasowi urzędnicy pozostają na swych stanowiskach, przechodzą jednak na służbę Dyrekcji Lasów Państwowych. Dla każdego parku tworzy się Komisję Parkową jako ciało doradcze o charakterze naukowym. O propozycjach komisyj rozstrzyga Minister Rolnictwa i Lasów. Członków komisyj powoła dekret królewski w składzie następującym: trzech specjalistów-przyrodników (botanik, geolog i zoolog), naczelnik straży leśnej (Turyn lub Aquila), trzech ekspertów Ministra Rolnictwa i Lasów oraz po jednym delegacie Ministra Wychowania Narodowego, Prezydjum administracji prowincji (Aosta lub Aquila i Fronnove), «Ente Nazionale del Turismo», Touring Club Italiano, Club Alpino Italiano, wreszcie urzędnicy administracji parkowej. Komisjom przewodniczy Minister lub podsekretarz stanu Ministerstwa Rolnictwa i Lasów.

Jak widać z powyższego przedstawienia, organizacja włoskich Parków Narodowych stała się bardzo podobną do analogicznej organizacji w Polsce — tylko Komisje Parkowe włoskie są ciałami znacznie obszerniejszemi niż polskie.

Jubileusz Szwajcarskiego Związku Ochrony Przyrody.

W roku bieżącym upływa 25 lat od założenia Szwajcarskiego Związku Ochrony Przyrody. Rocznicę tę obchodzić będzie Związek, a z nim wszystkie organizacje i wszyscy sympatycy ochrony przyrody uroczystem zebraniem, które odbędzie się 22 lipca w Zernez, a zatem u wrót Szwajcarskiego Parku Narodowego. Zebranie poprzedzone będzie szeregiem wycieczek.

Wydział Szwajcarskiego Związku Ochrony Przyrody zaprosił na ten uroczysty obchód prof. W. Szafera, jako przewodniczącego Państwowej Rady Ochrony Przyrody w Polsce.

Uwagi o nowem prawie łowieckiem w Prusach.

Dawna ustawa łowiecka pruska z roku 1907 nie nakładała obowiązku hodowli zwierząt łownych. Nowa, obecnie uchwalona wychodzi z tego stanowiska, że każdemu właścicielowi czy dzierżawcy polowania zwierzyna jest właściwie tylko powierzona i on obowiązany jest dla ogólnego dobra narodu zwierzynę sobie powierzoną hodować i ochraniać.

Nowa ustawa zawiera postanowienia ochronne bardzo surowe odnośnie do rzadkich zwierząt jak łoś, bóbr, orły, puchacz, sokoły.

W celu ochrony rolnictwa przed szkodami spowodowanemi przez zwierzynę, odstrzał grubszego zwierza dla każdego poszczególnego rewiru jest w nowem prawie liczbowo dokładnie unormowany, tak że grubsza zwierzyna niemoże się zbytnio rozmnażać, a z drugiej strony dla chęci zysku niemoże być zdziesiątkowana.

Każdy kto posiada kartę łowiecką musi należeć do jakiegoś uznanego stowarzyszenia łowieckiego, inaczej odbiera mu się kartę łowiecką, ale tylko prawidłowy myśliwy może być przyjęty na członka stowarzyszenia.

Dowodem jak poważnie Państwo Pruskie zapatruje się na łowiectwo jest obszerny wywiad udzielony prasie przez samego Prezydenta Rady Ministrów Goeringa, który w swem przemówieniu podkreślił kardynalną zasadę nowego prawa a mianowicie, że wszelka zwierzyna łowna jest częścią dobra publicznego narodowego i dlatego nikomu nie wolno samowolnie i bez ograniczenia nią dysponować.

Następnie zapowiedział prezydent ministrów utworzenie czterech rezerwatów-mateczników dla grubej zwierzyny na wielkich, do 150.000 morgów pruskich mierzących obszarach. Mają tam być hodowane i chronione: łoś, bizon, jeleń, muflon, dzika owca, prócz tego bóbr, rybołów *(Pandion haliaetus)* i orzeł bielik *(Haliaeetus albicilla)*.

Zakończył swe przemówienie stwierdzając, że wartość niemieckiej łownej zwierzyny już dzisiaj bardzo wielka, wzrośnie jeszcze znacznie wskutek racjonalnej hodowli i poprawy rasy, do czego wydatnej pomocy udzieli Państwo.

Adam Starzeński.

E. NOWE WYDAWNICTWA.

Wydawnictwa polskie.

Szkolne Schroniska Wycieczkowe. Wydanie Ministerstwa W. R. i O. P. Warszawa 1934, str. 246, liczne ilustracje, mapka szkolnych schronisk wycieczkowych. — VIII rocznik tego bardzo pożytecznego i w ładną szatę zewnętrzną wyposażonego wydawnictwa poświęca wiele miejsca ochronie przyrody. Znajdują się w nim rozdziały p. t. Ochrona przyrody, Parki narodowe i rezerwaty leśne, oraz uwagi prof. W. Szafera «O zachowaniu się młodzieży podczas wycieczek w stosunku do żywej i martwej przyrody». Pośredni związek z przyrodą mają rozdziały, odnoszące się do swojszczyzny: J. Remera, Ochrona zabytków sztuki i kultury i K. Zawistowicza, O potrzebie badania kultury ludowej.

Wiadomości Ligi Ochrony Przyrody w Polsce. Rok II. Zeszyt I. Warszawa 1934. Zeszyt niniejszy poświęcony jest w całości zagadnieniu ochrony roślin lekarskich. Sprawę tę, bardzo dziś w Polsce aktualną, omawia obszernie dr I. Turowska. Uzupełnienie tego artykułu stanowią spisy roślin lekarskich, które wolno w Polsce zbierać i takich, których z powodu ich rzadkości lub specjalnego znaczenia naukowego zbierać nie wolno.

Wydawnictwa Oddziałów L. O. P. W kwietniu ukazał się Nr. 1 Wydawnictwa Oddziału Poznańsko-Pomorskiego Ligi Ochrony Przyrody w formie ulotki informującej społeczeństwo o celach i zadaniach L. O. P. w Polsce, oraz Nr. 2, zawierający przykazania ochrony przyrody dla młodzieży.

Oddział Białostocki L. O. P. wydał również w druku swe sprawozdanie za czas od 20 marca 1933 do 10 kwietnia 1934, w postaci czterostronicowej ulotki.

Sprzyjaj Zwierzętom. Ilustr. miesięcznik dla młodzieży. Organ Referatu Szkolnego Tow. Opieki nad Zwierzętami Woj. Poznańskiego. — Groszowe wydawnictwo propagandowe, zawierające liczne, króciutkie artykuliki, drobne wiadomości i odezwy z zakresu ochrony przyrody i opieki nad zwierzętami.

Wiedza i Życie. Miesięcznik, zesz. 5. Warszawa 1934. Majowy numer tego pięknego wydawnictwa zawiera artykuł M. Sokołowskiego o «Znaczeniu nauki o lesie w kształceniu i wychowaniu człowieka».

Inż. Henryk Mianowski i Dr Stanisław Leszczycki: Potrzeby ruchu uzdrowiskowo-letniskowego w Zachodnich Karpatach polskich. Kraków 1934, str. 77 i mapy. — Jest to referat wygłoszony na Konferencji Ministerstwa Komunikacji w Jaremczu w dniach 8 i 9 czerwca 1934, zawierający szereg wskazówek dotyczących ochrony krajobrazu wielu miejscowości.

Już po zamknięciu niniejszego N-ru Biuletynu nadeszły:

Michał Pawlikowski: Człowiek w obliczu gór (Ustęp z historji kultury). Osobne odbicie z «Przeglądu Współczesnego», Kraków, 1934. Str. 38.

B. Hryniewiecki: Projekt kolejki linowej na Kasprowy Wierch. Odbitka z Nru 2/34 «Wiadomości Ligi Ochrony Przyrody» Warszawa, 1934.

Wydawnictwa zagraniczne.

Synopsis des principales mesures législatives concernant la protection des Oiseaux. Europe (Statut en Janvier 1932). Wydawnictwo Office International pour la Protection de la Nature. Bruxelles 1933.

Ochrona ptaków jest tą dziedziną ochrony przyrody, która — ze względu na dalekie migracje sezonowe ptaków — wymaga najściślejszej współpracy międzynarodowej. Niestety, istniejące umowy międzynarodowe są przestarzałe i nie wszystkie państwa do nich należą, a zorjentowanie się w licznych ustawach i rozporządzeniach o ochronie ptaków, które obowiązują w poszczególnych państwach jest bardzo trudne. Dlatego niezmiernie pożytecznem jest wydawnictwo brukselskie, dające w formie tabelarycznej zestawienie okresów polowania, względnie ochrony licznych gatunków ptaków w państwach Europy. Tabele podzielone są według państw i gatunków ptaków i zebrane w grupy, obejmujące państwa Europy północnej, środkowej i śródziemnomorskiej.

Časopis Turistů, miesięcznik Klubu Czeskosłowackich Turystów, w N-rze 1 rocznika 1934 r. zawiera obszerne sprawozdanie prof. K. Domina z posiedzenia mięszanej Komisji polsko-czechosłowackiej, która obradowała w Krakowie nad sprawami Parku Narodowego w Pieninach. Artykuł zatytułowany «Pieninska anketa v Krakově» podkreśla przodujące stanowisko Polski w organizacji pogranicznych Parków Narodowych.

Prof. Dr Władysław Szafer,
Delegat Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do spraw ochrony przyrody.

SUMMARY.

National Parks.

The Tatras National Park.

The project of a mountain railway in the Polish part of the Tatras is not yet resolved; however, there is scarcely any chance of its realization. The great number of corresponding articles, as well in the daily press as in periodicals, proves that although the project is being so long discussed, the interest it continues to call forth is not less intense. This demonstrates the high value of the Tatras for the Polish society. Another result of this discussion is the statement that one newspaper alone carries on a systematical propagation of the idea of the construction of the mountain railway, while on the contrary other organs of the daily press are decidedly opposed to it, or remain neutral. As the Polish law for the protection of nature has already come into operation, and on the territory of the Tatras is to be organized the National Park, the plan of the construction of a mountain railway on one of the Tatras summits should have to be confirmed by the Minister of Religions and Public Instruction, and that seems improbable enough.

It has been decided that a meteorological observatory will be built in the Tatras on the alp Hala Gąsienicowa, at an altitude of 1500 m. The State Council for the Protection of Nature in Poland has accepted this plan because of the most remarkable scientific value of this high-mountain observatory — unique in Poland. The building will be constructed so, as to be possibly the least visible and in harmony with its surroundings.

The National Park of Babia Góra.

The Polish Academy of Sciences, proprietor of the territory, has created a National Park on the highest mount of the Beskides (West Carpatians) — the Babia Góra (altitude of 1725 m). The park extends on the upper zone of the Spruce forest, on the fields of the dwarf Pine above them and on the zone of alpine flora on the summit.

Reserves.

The Direction of the State Forests has formed a new forest reserve in the environs of Warsaw. The reserve consists of a rich leafy wood with an interesting undergrowth. The description of this reserve, called Lipki, will be published in the next issue of «Ochrona Przyrody».

Nature Monuments.

Among the Nature Monuments actually recognized prevail big trees growing separately or surrounding old buildings. The tree most frequently protected is the Lime, moreover Poplars, one Ash tree and one Willow. Particulary interesting are «Collar-Pines» growing in the vicinity of the town Ostrowia Mazowiecka (distr. of Białystok). The bark of those specimens does not adhere to the trunk, but is bent back in whorls, thus forming «collars».

Organization.

The cooperation of the State Council for the Protection of Nature with the school Authorities on the ground of the circular of the Ministry of Religions and Public Instruction mentioned previously [1]) developes in Poznań more successfully than anywhere else in Poland. Cooperating mutually, they have organized «A week of the protection of nature», namely public processions, planting of trees, public lectures, expositions, visiting Natural Parks and Reserves in the environs of Poznań, and municipal gardens etc. The Scout Company of Poznań and Pomerania has organized a competition of nature protection, consisting in the construction and hanging up a box for birds and the presenting of a narration relative to nature. The Polish Y. M. C. A. in Cracov has organized another competition: its object was the best knowledge of principles of the protection of nature demonstrated by the boys during a two days excursion in the district of Cracow. As reward were offered some publications of the State Council for the Protection of Nature.

The Polish League for the Protection of Nature in Warsaw has organized a section with the aim of supplying guides for school excursions to reserves and interesting localities in the environs of Warsaw. The same League keeps in Warsaw a permanent exhibition of the Protection of Nature. Temporal exhibitions were organized in cooperation with the State Council in Tarnopol, Tarnów and Nowy Sącz.

The Section of the Polish Touring Club (Polskie Towarzystwo Krajoznawcze) in Kostopol (Volynia) has established a local section for the protection of nature to which among others belong schoolmasters.

An selfdependent «Society for Nature Protection and Embellishment of the town Częstochowa» has arisen in this town; the new society developes its activity in cooperation with the municipal authorities.

[1]) Comp. Quart. Infor. Bull. 1934, Nr. 2.

Kraków — Druk W. L. Anczyca i Spółki.